

Naročnina

za državo SHS:
za mesec Din 20
za pol leta 120
za celo leto 240

za inozemstvo:
mesečno Din 30

Sobotna izdaja:
celoletno
v Jugoslaviji Din 40
v inozemstvu 60

SLOVENEK

Cene inseratov:

Enostopna petlinna vrsta
mali oglasi po Din 1.50 in
Din 2.—, večji oglasi nad
45 mm višine po Din 2.50,
veliki po Din 3.— in 4.—,
oglasni v uredniškem delu
vrstica po Din 6.—.

Pri večjem naročilu popust.
Izhaja vsak dan izveniš
ponedeljka in dneva po
prazniku ob 4. uri jutraj.
Poština plačana v polovini.

Uredništvo je v Kopitarjevi ulici 6/III. Rokopisi
se ne vračajo, ne frankirana pisma se ne spre-
jemajo. Uredništva telefon 50, upravnštva 328.

Političen list za slovenski narod.

Uprava je v Kopitarjevi ulici 6. Cekovni račun:
Ljubljana 10.650 in 10.349 (za inserate) Sara-
jevo 7.563, Zagreb 39.011, Praga in Dunaj 24.797.

Hinavščina.

Slovenski liberalizem ima svojo posebno taktiko: zadržuje se v »klerikalizmu«, pri tem pa ima v mislih vsikdar katolicizem, Cerkev in vse, kar je z njo v zvezi. Glasilo demokratičnih mladincev se je v tem oziru — identifikaciji obeh pojmov smatralo kot nekako »moralno« obveznost do svojih pristašev — že nešteto razglašilo pred našo javnostjo, čudno pa je, da se »Jutro«, ki sicer rado posnema židovske liste, v tem oziru ni ničesar naučilo od židovske časnikarske šole dunajskega liberalizma. Še danes se poslužuje za svoje smešno »kulturkampferstvo« metod in navad, ki jih je dunajska šola še pred dvema desetletjema vrgla med staro šaro. Léon Gambetta je sicer dejal, da protiklerikalna gonja ni izvozno blago, ali neki liberalci dokazujejo dan za dnevom svojo kulturno plitvost in zaostalost, ko s toliko slastjo kopirajo metode, ki jih je svoj čas uveljavljal pokojni Moritz Benedikt. Da, iz Miklošičeve ceste veje duh tiste nekdanje Fichtegasse, ki ga danes ne najdemo več med kulturnimi narodi.

»Jutro« se namreč škandalizira nad »poklerikaljenjem« šolstva, češ, »mesto prosvete in Sokola — Marijanske kongregacije in Orli.« O tem je treba spregovoriti načelno besedo. Bivši minister prosvete in demon Jugoslavije Pribežević je izdal meseca julija t. l. famozno naredbo, ki prepoveduje šolo obvezni deci in dijaštvu srednjih šol vstop v »separatistične telovadne organizacije«. Vstop da je dovoljen in — prikrito izraženo — obližaten le, v kolikor se tiče to jugoslovanskega Sokola, ki je v Sloveniji izrazita politična strankarska organizacija. Naredba je bila naperjena, kakor je iz tega razvidno, v prvi vrsti proti orlovstvu in hrvatskemu sokolstvu. Česar režimovci niso mogli doseči v svobodni propagandi, to naj bi jim bil dal diktat v šolstvu in prosveti. In ne samo to: Sokol je smel po Pribeževiću izredni zapovedi vedriti in oblačiti v šolskih prostorih, zgrajenih in vzdrževanih od ljudstva, ki je tako »prosvetno« delo vseh pet let odklanjalo z vsem poudarkom. Naše stališče je bilo, da šola ne sme biti torišče strankarskih borb. Šola bodi posvečena izključno vzgojnemu namenom in naj polaga temelje splošnemu moralnemu preroju ljudstva. Da se to brez tesnega sodelovanja Cerkev in šole ne da uresničiti, je brez dvoma. Bivši režimovci so pa protežirali organizacijo, ki ima zapisano na svoji zastavi, da je indiferentizem v verskem oziru njen poglavitni zakon. V času torej, ko je vse razdrapano, ko se maje in gineva avtoriteta v rodbini, družbi in državi, so sili na našo mladino v sokolsko organizacijo in sokolsko organizacijo v šolo, organizacijo, ki se v Sloveniji kaže dosledno veri in cerkvi nasprotna.

Da se ta krivica spričo predsojov izvestnega dela vzgojnih činiteljev vsaj nekoliko popravi, se je postavil g. dr. Korošec na edino pravilno stališče: Ali vsi: ali pa nikdo! Vsaka batina ima dva konca in s istim pravom se more na primer dovoliti srednješolskemu dijaštvu, da si svobodno izbere svojo telovadno organizacijo. Sedaj kričijo; enakopravnost telovadnih društev jih jezi in zbada, saj so proglasili svoje pribeževićevsko sokolstvo kot neke vrste — »državno« organizacijo, ki ji gre prednost povsod in ob vsaki priliki. Prosvetni minister g. dr. Korošec je s tem ukrepom popravil veliko krivico, zaščitil svobodo in uveljavil svobodo prepričanja. To je pravično, to je pošteno.

Nekaj drugega je pa način, kako se je »Jutro« obregnilo ob — Marijanske kongregacije. Pribežević je v Bosni in Vojvodini prepovedal dijaštvu vstop v čisto versko organizacijo, in vendar se ni našel v Sloveniji nasprotni list, ki bi bil proti tej barbarski drznosti protestiral. Naša liberalna trobila imajo navado, da ob danil trenutkih pohlinijo nekoliko objektivnosti, češ, »smo le proti klerikalizmu«, ali vero in verstvo spoštujemo.« Fanatični derviš iz Knafljeve ulice je moral priznati, da je bil letošnji I. Marijanski kongres neizpodbiten dokaz iz verstva črpane, moralne in etične obnove slovenskega ljudstva. Kljub temu se njegov kolega na Miklošičevi cesti zgraža nad sistemom, ki

pomeni reparacijo moralne škode, katero je napravil bivši režim iz strankarsko-političnih in spekulativnih razlogov. Kdor ima v ustih frazo o svobodni misli, naj ne terorizira onih, ki to nesvobodnost mišljenja iz globlje utemeljenih razlogov odklanjajo. Slovenski liberalizem je pa s svojo dvoreznostjo v tako velevažnem vprašanju, kakor je problem podlage, na kateri naj stoji cela zgradba ljudskega preroja, ponovno dokazal vso svojo klaverno nesodobnost in srčno podivjanost. Zgražati se nad rehabilitacijo čisto verske ustanove pomeni manifestirati svojo nestrpnost v vsej nagoti. In s te strani naj bi še poslušali hlinjene nauke o strpnosti?

Komunike HRSS o razgovoru z notranjim ministrom.

Zagreb, 24. septembra. (Izv.) Danes opoldne je predsedstvo HRSS izdalo o razgovoru med Radićem in ministrom Petrovićem in o sestanku med Petrovićem in predstavniki HRSS naslednji komunike:

Dne 23. septembra se je sestal minister za notranje zadeve Nastas Petrović s predsednikom HRSS Stepanom Radićem na razgovor, ki je trajal 3 ure. Predsednik HRSS je najprej čestljal gospodu ministru na njegovem možatem in državnem vedenju pri verifikaciji hrvatskih mandatov, brez katere ne bi bilo današnjega normalnega političnega položaja. Nato je prešel razgovor na strogi demokratični parlamentarizem kot edino pot za rešitev vseh naših notranjih vprašanj. Predsednik HRSS je natančno in temeljito razložil mišljenje svoje, hrvatskega narodnega zastopstva in HRSS o sigurnosti in nespremenljivosti naših mej. Nadalje sta govorila o monarhiji in o parlamentarizmu angleškega tipa, kjer se popolnoma izraža in neprekršljivo čuva suvereniteta ljudstva in je taka parlamentarna monarhija sposobna za moderni socialni razvoj in napredek. Predsednik HRSS je to apliciral na naše razmere, na kar je razgovor prešel na vprašanja zunanje politike. Predsednik HRSS je posebno poudaril, da sta dva glavna vzroka šestletnega nesposobnega in nasilnega centralističnega režima. Prvi razlog je v tem, ker je hrvatska inteligenca leta 1918 proglašila po veliki večini, da je bil hrvatski narod avstrijsko-madžarski suženj, katerega so osvobodili Srbi. Drugi vzrok je ta, da največji del, posebno srbskega upravnega uradništva naravnost prezirljivo govori o demokraciji in parlamentarizmu in soglasno s tem tudi o ljudstvu in posebno o kmetem stanju. To uradništvo trdno veruje, da je današnja parlamentarna vlada samo epizoda, začasna slučajnost, katero da mora zamenjati zopet vsiljena vlada manjšine ali diktatura. Zato je med vsem najvažnejše, da oba ustavna faktorja, parlament in kralj, v popolnem soglasju učvrstita in razvijata parlamentarno demokratsko vladavino v vseh njenih posledicah, in da popolnoma onemogočita vsak zakulisni vpliv od strani, ki bi bil naperjen proti parlamentarizmu in ki bi privedel do gotove katastrofe. Na koncu je predsednik HRSS posebno poudaril, da politika sporazuma HRSS ni in ne more biti nobena fakična igra ali prevara, že zato ne, ker je iskreno in možato sprejeta od celega hrvatskega naroda v trdnem prepričanju, da so interesi naroda Hrvatov, naroda Srbov in naroda Slovencev ne samo podobni, marveč upravnostovni. To je predsednik HRSS ponovil točno in določno tudi na drugem razgovoru, ki je trajal od 9. zvečer do blizu polnoči in katerega se je udeležilo celo predsedništvo HRSS. Tu je po izmenjavi političnih pogledov nastal najprisknejši govor o našem narodnem in posebno kmetem stanju. Po sestanku je

Nemško židovsko časopisje je že davno pozabilo na vse kulturne neumnosti iz za dobe, ko je bilo »moderno«, če je zabavljalo nad kako papeško encikliko, kričalo »Los von Rom!« in divjalo proti »vojskujoči se cerkvi«. Danes se je prilagodilo toku časa, da spoštuje, kar je prej zaničevalo. Le kulturno zaostali epigoni nemškega židovskega tiska med nami še v svoji kulturni zaostalosti kadijo nekdanjim, drugod že pozabljenim liberalnim malikom. Duh nekdanje Fichtegasse plaši po Miklošičevi cesti in Knafljevi ulici. In nikogar ni, iz nasprotnih vrst, ki bi izpovedal: 30 let smo za drugimi kulturnimi ljudmi, tako vendar ne bo šlo...

predsedstvo HRSS ostalo še eno uro skupaj, da takoj stori potrebne sklepe za nadaljnje delo okoli velikega narodnega sporazuma in za tako državno preureditev, ki jo bo z vso svojo dušo in popolnoma prostovoljno večina srbskih, hrvatskih in slovenskih narodnih poslancev in vsled tega tudi velika večina Srbov, Hrvatov in Slovencev sprejela.

Zagreb, dne 24. septembra 1924.

Stepan Radić, predsednik; dr. Juraj Krnjević, dr. Stepan Košutić, tajnika HRSS.

SPORAZUM PRED VOLITVAMI.

Zagreb, 24. septembra. (Izv.) Danes popoldne ob 5. je Radić sprejel Vašega dopisnika, kateremu je odgovoril na nekatera stavljena vprašanja.

»Kakšne sklepe je stavila HRSS glede nadaljnega dela za sporazum in za tako državno preureditev, katero bo, kakor pravi komunike, s celo dušo sprejela večina Srbov, Hrvatov in Slovencev?«

»O sklepih ne morem ničesar povedati. Reči Vam pa morem: Mi bomo spreminili način dela v naših ministrstvih. Pri nas ne bo nobenih intervencij, nobenih privatnih strank, nobenih črnih kav, nobenih gospodičen. To bo delavnica. Ministri bodo morali bivati vsaj polovico časa zunaj, da ne postanejo birokrati. Nihče se ne bo sprejemal, pa naj bo kmet ali gospod. Pritožbe se bodo lahko oddajale direktno ministru. Ministri so zato tu, da delajo, ne pa, da sprejemajo deputacije. Da se pa spoznajo s stanjem v državi, morajo iti med ljudstvo. Ministri morajo tekom meseca pospraviti vse zaostanke, nato pa mora vsak akt biti rešen v 48 urah. Vsak akt mora priti do ministra v treh dneh in mora se delati hitro kakor v bankah. Mora se delati kakor na Angleškem in v Ameriki. O tem smo se še snoči razgovarjali.«

»Ali je mogoč med vladnimi strankami in HRSS tak sporazum, ki bi postal definitivni, ako ga pri volitvah sprejme večina ljudstva?«

»Mi bomo šli v volitve z gotovim sporazumom, ne samo z obrisi sporazuma, nego z gotovim sporazumom. Stvar se tako razvija: Šli bomo v volitve, da se na srbski strani dobi formalno privoljenje v sporazum, katerega doslej še ni.«

»Ali bodo Slovenci in muslimani po vstopu HRSS v vlado res morali prepustiti po eno ministrstvo demokratom?«

»To so prazne govornice. Mi bomo prevzeli samo prazne porfelje. Kvečjemu bo kak portfelj sporazumno zamenjan.«

ŽUPAN HEINZEL PRI PETROVIĆU.

Zagreb, 24. sept. (Izv.) Danes ob 10. dopoldne je sprejel minister Petrović zagrebskega župana Heinzla. Opoldne je minister z brzovlakom odpotoval.

BOSENSKI ODBOR.

Belgrad, 24. sept. (Izv.) Poslanci HRSS in muslimanski klub so sestavili takozvani bosenski odbor, v katerega je vstopilo nekoliko poslancev iz obeh klu-

bov. Ta odbor se bo bavil s posebnimi bosenskim zadevami. Stavljalo bo predloge v vseh prашanjih, ki se nanašajo na Bosno in Hercegovino.

ZA NOVE KMETIJSKE ŠOLE.

Belgrad, 24. sept. (Izv.) Minister za poljedelstvo dr. Kulovec zahteva, da se mu odobri kredit 50 milijonov dinarjev za otvoritev novih kmetijskih šol v državi.

OBTOŽNICA PROTI DR. LAZI MARKOVIĆU.

Belgrad, 24. sept. (Izv.) Obtožba proti dr. Lazi Markoviću se tiska in bo v prihodnjih dneh dotiskana, nakar se bo razdelila med vse poslance, da jo prouče. Predsednik narodne skupščine je podvzel vse korake, da se to vprašanje čimprej predloži narodni skupščini, čim se ta se-stane.

OBTOŽNICA PROTI DR. VELIZARJU JANKOVIĆU.

Belgrad, 24. sept. (Izv.) Danes dopoldne ob 10. so poslanci Risto Popović, Franc Žebot in Alić izročili skupščinskemu predsedništvu obtožnico proti dr. Velizarju Jankoviću. Obtožnico je podpisalo nad 50 poslancev iz vseh skupin, ki podpirajo današnjo vlado.

† SLOBODAN RIBNIKAR.

Belgrad, 24. sept. (Izv.) Ravnatelj belgrajskega dnevnika »Politika« Slobodan Ribnikar je danes jutraj ob 6. nenadoma umrl. Njegov pogreb se vrši jutri popoldne.

UČITELJSKA IMENOVANJA.

Belgrad, 24. sept. (Izv.) Na predlog ministra za prosveto je podpisan ukaz, s katerim se Gale Franc imenuje za stalnega učitelja na prvi mestni ljudski šoli v Ljubljani, Schubert Angela pa za stalno učiteljico v Rajhenburgu.

ČESTITKE OKROŽNIH SKUPŠČIN DAVIDOVIĆU.

Belgrad, 24. sept. (Izv.) Okrožna skupščina v tikveškem in zvečanem okrožju se je sestala 20. t. m. in pri tej priliki je poslala brzojavno čestitko ministrskemu predsedniku Davidoviću.

UPOKOJITVE V POLJEDELSKEM MINISTRSTVU.

Belgrad, 24. sept. (Izv.) V ministrstvu za poljedelstvo je vpokojen načelnik Blaž Todorović in načelnik živinogojniškega oddelka Aleksander Popović.

FRANCOSKI LISTI O VSTOPU NEMČIJE V DRUŠTVO NARODOV.

Pariz, 24. septembra. (Izv.) »Journal« sodi o nemških posvetovanjih o vstopu v Društvo narodov, da sledi nemška politika popolnoma smernicam dr. Stressemanna. Nemška vlada je sklenila, da ne bo nič sklenila. — »Petit Parisien« pravi, da name-rava Nemčija s svojimi pogajanjmi doseči revizijo mirovnih pogodb. — »Oeuvre« pa piše, da Francija ne sme dopustiti, da bi se Nemčija obnašala kot zmagovalka.

BOLGARSKI CAR BORIS ŽIVI.

London, 24. septembra. (Izv.) »Daily News« objavljajo s primerno rezervo belgrajsko poročilo, da je bolgarski car Boris ubit. — Bolgarsko poslaništvo na Dunaju vse vesti o uboju carja Borisa odločno zanika.

ARETACIJE V EGIPTU.

Kairo, 24. septembra. (Izv.) Dva visoka egiptovska uradnika je vlada dala zapreti, ker sta širila protidržavne spise.

ZA SPORAZUM MED ANGLIJO IN EGIPTOM.

London, 24. sept. (Izv.) Zaglul-paša je izjavil, da upa na svojem sestanku z Mac Donaldom doseči mirno rešitev angleško-egipčanskega spora.

MEDNARODNO NADZORSTVO PRE-MAGANIH DRŽAV.

Zeneva, 24. sept. (Izv.) Svet Društva narodov je na tajni seji sprejel organizacijski načrt za mednarodno kontrolo v pre-maganih državah, po katerem se sedanja kontrola znatno omiljuje.

TAKTIKA RADIKALOV.

Belgrad, 24. sept. (Izv.) Radikali pripravljajo za nedeljo veliko zborovanje v Prijedoru v Bosni. Razentega nameravajo prirediti velik shod tudi v Stari Pazovi, katerega se bo udeležil tudi Nikola Pašić. Pozneje se bo Pašić udeležil tudi več drugih okrožnih zborovanj. Radikali ne mislijo izvesti svoje akcije proti vladi, dokler ne bodo videli, kako se bo izvršil

vstop HRSS v vlado. V radikalnih vrstah se veruje, da je vlada v kritičnem položaju in se z veliko nestrpnostjo pričakuje novih dogodkov.

Saarska kotlina.

Ženeva, 22. avgusta 1924.

Saarska kotlina je edini teritorij, ki stoji pod neposredno kontrolo Društva narodov. To ozemlje hrani enega najbogatejših premogovnikov na svetu, čigar veliko bogastvo je z mirovnimi pogodbami dano v izkoriščanje Franciji kot odškodnina za med svetovno vojno od Nemcev uničene rudnike v severni Franciji. To pravico bo uživala Francija do 1. 1935., do katere dobe tvori saarska kotlina neke vrste državo Društva narodov. Po preteku te dobe pa bo to popolnoma nemško ozemlje, ki šteje nekaj nad 700.000 prebivalcev in čegar površina znaša 1000 kvadratnih metrov, potem ljudskega glasovanja odločilo o tem, ali naj ostane sedanji režim, to je regentstvo Društva narodov, ali pa naj se zopet spoji z Nemčijo, ali pa pripade Franciji.

Z ozirom na poslednjo možnost razvija Francija velikansko agitacijo in pri tem seveda tudi zelo izkorišča svoj vpliv v Društvo narodov, želeč ustvariti med prebivalstvom Saara za pripojitev k Franciji ugodno razpoloženje. Razen v takih slučajih običajnih in s težkimi materialnimi žrtvami priborjenih uspehov Francija za enkrat nima drugih, in pri žilavosti ter sistematičnem delovanju nemške nacionalistične propagande so izgledi tudi za bližnjo bodočnost precej slabi.

Uprava na tem ozemlju je torej v rokah Društva narodov, ki imenuje vsako leto posebno upravno komisijo iz vrst delegatov držav — članic. Komisija ima pet članov in sicer sta dve mesti stalno odredeni: eno za Francijo, drugo za Saar, ostala tri mesta pa so imeli dosedaj po en Belgijec, Danec in Španec. Z ozirom na velike žrtve Srbije med svetovno vojno in na zvezo tega vprašanja z reparacijami je imela naša država največ izgovorov, da bo eno mesto zavzel naš delegat. Pri poizvedovanju glede osebe pa med kandidati bivšega režima niso našli niti enega, za katerega bi mogli biti sigurni, da ne bo svojega mesta izrazil na isti način, kakor je to delala večina voditeljev bivšega režima. Zato je bila naša država tudi tukaj dosledno prezrta, kar je tudi eden uspehov Pašičeve politike v Društvo narodov.

Ta komisija je neke vrste vlada in vsak član ima tudi funkcijo ministra. Vendar komisija vlada brez parlamenta, kar je edina temna točka na demokratizmu Društva narodov. Njen delokrog je jasno zašrtan v verzaski mirovni pogodbi; odgovorna za svoje delovanje je Svetu Društva narodov.

Proti odredbam te kvazi-vlade se je Nemčija že pritoževala ponovno na Društvo narodov. Letos se je pritožila: prvič radi bivanja francoskih vojakov oziroma orožnikov na saarskem ozemlju, dalje radi odredb glede šolskega vprašanja in konečno radi omejitve uvoza raznega blaga iz Nemčije v Saar.

Vprašanje bivanja francoskih vojakov je stalno na dnevnem redu in se z njim bavi svet Društva narodov že od 1. 1920. dalje. Nemška vlada je letos ponovno zahtevala, da se morajo francoske čete — ca 4000 po številu — umakniti z ozemlja, češ, da je njihovo bivanje protivno odredbam mirovne pogodbe, ki določa, da morajo za vzdrževanje reda in miru skrbeti orožniki, rekrutirani iz domačinov. Dosedaj je komi-

sija to odredbo tolmačila tako, da je ona odgovorna za vzdrževanje reda in miru in da je primorana sprejeti vojaštvo, ki ji ga stavlja na razpolago francoska vlada brezplačno, ker se ne javlja dovolj domačinov. Do konca tega leta bo izvežanih samo 750 domačih orožnikov napram 3000, ki so potrebni upravi. Na svoji včerajšnji seji je svet zavzel malo bolj kategorično stališče in po razpoloženju sodeč, bodo morali francoski vojakji kmalu zapustiti ta del premagane Nemčije. Dober utis je napravila izjava prvega francoskega delegata g. Brianda, da bo Francoska striktno izvršila vsako odredbo sveta.

Drugo vprašanje je bilo odloženo, ker svet ni imel točnih podatkov. Gre se za odločitev komisije, da nemški otroci zadostijo svoji šolski dolžnosti, četudi obiskujejo šole, ki jih je francoska vlada ustanovila za svoje osebe, nameščeno v rudnikih. Te šole so seveda lažje, v njih se otrokom utepa v glavo »privatna« morala mesto verske vzgoje.

Poslednja pritožba se tiče uvoza nemškega blaga v Saar. Po mirovnih določbah bo saarska kotlina januarja 1. 1925. pripadla v carinsko unijo s Francijo. Nemška industrija je hotela izkoristiti dobo do te spojitve in je pričela nakopičevati ogromne zaloge blaga na saarskem ozemlju, da bi ga pozneje, ko bo uvoz podvržen carini, z večjim dobičkom prodala. Pri razpravi o tej pritožbi je angleški zastopnik izjavil, da je po verzaski mirovni pogodbi uvoz do leta 1925. neomejen in je vsled tega tudi svet zavzel stališče, da se mora verzajska mirovna pogodba tolmačiti v najliberalnejšem duhu in je s tem ugodil nemški pritožbi.

Na eni prihodnjih sej bo svet imenoval tudi novega člana v komisiji na mesto umrlega Spanca Espinosa de la Monteras, ki je bil edini član, s katerim je bilo zadovoljno i prebivalstvo i berlinska vlada.

Kakor se vidi, je svet zavzel zelo dobrohotno stališče napram pritožbam nemške vlade, kar je v zvezi z naporji, da bi se Nemčija pridobila za vstop v Društvo narodov. Tukaj vlada glede tega vprašanja zelo optimistično razpoloženje. Veliko se govori o napol oficijelni misli dr. Nansena, ki se je danes vrnil iz Nemčije, kjer je v razgovorih z vodilnimi nemškimi politiki deloval za ta vstop. Gotovo je, da bi Nemčija z vstopom veliko pridobila, ker bi marsikatera odločitev, tičoč se njenih življenskih interesov, drugače izpadla, če bi njeni zastopniki direktno sodelovali. Zato je upravičeno upanje, da bo tudi v Nemčiji končno le zmagal zdravi razum in realna politika nad brezplodnimi imperialističnimi hujskarijami.

Viktor Schweiger.

Temno politično obzorje v Italiji

Razni govori g. Mussolinija v zadnjem času političnega položaja v Italiji niso niti najmanj razjasnili.

Zanimiv pa je govor, ki ga je imel italijanski delegat v Ženevi, stari liberalac Salandra, v tamošnjem italijanskem klubu. Na zunaj je govor zelo korekten, kakor se razume za moža, ki služi sedanji vladi, med vrsticami se pa bere resen opomin. Salandra je indirektno opozoril na slab glas, v katerega je prišla Italija pred zunanjim svetom, ki si jo predstavlja tako, kakršna je bila že svojčas, ko so se klali

v njej Velfi in Gibelini. Izjavil je, da so te razmere mimoidočega značaja in da bo Italija vse to prebolela po zaslugi svojega delavnega in plemenitega ljudstva. Na koncu je zelo jasno opozoril na kralja, monarhijo in liberalno ustavo, ki so jamstvo nadaljnjega napredka Italije kakor so bili temelj njenega preporoda. Zdravica kralju je imela v teh časih in okoliščinah prav posebno poanto.

Mussolini je sklenil sklicati parlament novembra meseca. V Riminiju je fašistom zatrdil, da je njegova trdna volja, da vse zdrave sile naroda pozove k sodelovanju za veličino domovine. Toda »zdrave sile« z Mussolinijem nočejo iti in novembra meseca bo našel klopi opozicije v parlamentu prazne. Opozicija noče sodelovati z možem, ki si z oboroženo tolpo slejkoprej lasti diktaturo in razume sodelovanje samo kot podređitev svoji volji. Fakt je, da je fašizem danes bolj gospodar dežele kakor le kdaj, ker dela popolnoma brez kontrole; tudi finančno gospodarstvo se vrši čisto samovoljno po naredbah (decreti-legge), ker je vloga računskega dvora reducirana malodane na nič. Svoboda tiska, shajanja in govora je uničena.

Povratak Italije k miru, redu in zakonu je mogoč le preko fašizma in proti fašizmu. In ker je le-ta danes samo frakcija, ki je definitivno izgubila vso moralno oporo v narodu, bo moral podleči. Ko je bil umorjen Matteotti, je italijanski »Napoleon« doživel svoj Waterloo.

Načrt popolne razorožitve Danske.

Aprila meseca t. l. je Danska podobno kakor Anglija in Francija dobila levičarsko vlado. Zbornica je sestavljena iz 55 socialdemokratov (preje 48), 20 radikalcev (18), 44 zmernih (51), 28 konservativcev (26) in 2 neodvisnežev. S pomočjo radikalcev imajo socialisti večino 2—3 glasov. Vlada je samo-socialistična pod predsedstvom Stauninga. Z ozirom na svojo malo večino se je vlada izpočetka ogibala dalekosežnih reform. Zdaj pa je sklenila naravnost senzacionalno reformo: Hoče namreč dansko armado in morarico popolnoma odpraviti, ne samo reducirati. Tozadevni zakonski načrt pride kmalu pred folkething (poslanski zbornico). Če se sprejme, izgine seveda tudi vojni minister, g. Rasmussen, bivši stavec in žurnalst, ki predlaga sam svojo odstranitev.

Dozdaj vlada na Danskem splošna vojna obveznost, novinci se vežbajo 5, 8 in 12 mesecev in se vpoklicujejo k dvem vojaškim vajam po 28 dni. Mobilizirana armada šteje 3 pehotne divizije, 3 topniške polke, 3 konjeniške polke in 4 tehnične bataljone. Morarica obstoji iz 57 ladij, in sicer 4 obrežnih branilcev, 3 minopolagorcev, 20 torpedovk in 12 podmornic v prvi liniji in iz 1 obrežnega branilca, 3 malih križaric, 2 minopolagorcev, 10 torpedovk in 2 podmornice v drugi liniji (rezervi). Posadka šteje 3.000 mož.

Razorožitveni načrt vojno upravo in admiraliteto popolnoma odpravlja. Ostane samo 7000 obmejnih stražnikov in orožniški zbor, vsi prostovoljci, ki se obvežejo, da bodo 12 let državi na razpolago, se pa skličejo samo ob izrednih prilikah, potem ko absolvirajo 4 in pol mesečno šolo; samo

250 novincev bo vedno v službi. Varnostna straža semkaj ni všteta. Od mornarice ima ostati samo 1 obrežni branilec, 5 malih ladij za ribiško nadzorstvo, 2 aeroplana, 8 motorni čolni in ena stražna ladja. Torpednih ladij in podmornic nobenih; pa tudi ladje, ki še ostanejo, ne bodo imele ne min ne torpedov.

Na ta način se bo proračun za deželno obrambo znižal od 60 milijonov danskih kron na 11. Odpravo armade in mornarice utemeljuje vlada s tem, da se spričo ogromnega napredka moderne vojne tehnike tako male države, kakor je Danska, sploh ne morejo braniti in da zato obrambne sile za slučaj vojne nimajo več nobenega pomena.

S tem razorožitvenim načrtom Danske niso vse velike sile zadovoljne. Zlasti ni všeč Franciji, ki se boji, da ne bi Nemčija mogla Danske brez vsakega odpora v enem dnevu zasesti, ako zopet izbruhne svetovna vojna. Država brez obrambe neha sploh biti suverena, pravijo francoski listi, in to je stvar, ki globoko zadeva vso ostalo Evropo. Upajo tudi, da močna opozicija v folkethingu prepreči uzakonitev tega načrta. Na vsak način bo načrt zadel na resne težkoče v drugi zbornici, senatu, ali landthingu, ki je bil te dni izvoljen in v katerem so socialisti dobili neznatno večino 2 glasov, dočim je vse drugo konservativno in razorožitvi nasprotno.

Iz zunanje politike.

* Načrt razsodništva v svrhu preprečitve vojne se je obravnaval na seji 3. komisije Društva narodov. Poročal je dr. Beneš. Dejal je, da bi se po tem načrtu preprečila vsaka napadalna vojna in da bi bila vojna dovoljena samo 1. kot obramba proti napadu in 2. kot kazenska ekspedicija proti napadalcu. Kdo je napadalec, določi svet Društva narodov s glasno; ako takega soglasja ni, pa bo svet pozval obe stranki, da ustavita vse sovražnosti in vse priprave za vojno, dokler se spor končno javno ne razsodi. Kdor se temu pozivu ne pokori, tega je potem eo ipso smatrati za napadalca. Sankcije proti nepokorečemu se delu niso samo gospodarske in finančne, ampak tudi vojaške narave in stopijo avtomatično v veljavo. Posledne pogodbe med državami imajo podpirati Društvo narodov in izgube svoj pomen, ako niso v soglasju z njim. — V debati je angleški delegat Henderson poudaril neke pomisleke proti načrtu z angleške strani. Praktičnega pomena bo načrt šele, ako se države zedinijo glede razorožitve. Splošna svetovna razorožitvena konferenca se vrši 15. junija l. 1925.

Člen 7. zakona o civilnih uradnih in ostalih državnih nameščencih

Ravnokar je bilo ministrstvo prosvete primorano na zahtevo glavne kontrole izdati naredbo, po kateri se zakoniti 10% povišek na osnovne in položajne plače in stanarino ukinjejo vsem učiteljem, ki so nameščeni na srednjih in strokovnih šolah ali učiteljskih in ki so teh 10% prejeli na osnovi člena 7.

Tega člena II. odstavek se glasi: Stroke, za katere se zahtevajo poleg izobrazbe določene za II. kategorijo, posebni višji strokovni državni tečaji z izpiti, spadajo v II. kategori-

R. Pečjak:

Slavonija — Srem.

(Spomini s poti na kongres mešč. šol. učiteljstva.)

Slavčki.

— Slavčki pojo, slavčki! Vstanite! — Napol sem se prebudil in v tistem čudovitem podzavestnem stanju, ko se ne zaveš ne kraja, ne časa, tudi ne sebe, sem zaslišal drobne, drobne, nebeško čiste glasove: neizmerne dimenzije, ni začetka, ni konca, ni zemlje, ni neba, samo ti drobni, drobni, nebeški glasovi so, porojeni iz večnosti, občuteni samo v najglobljih globinah tvoje jaza, kjer nisi ti več ti, ampak si le neizmeren krog sebe samega.

— Si slišal, kako so peli slavčki? Tam, ko je vozil vlak tako počasi s postajice, kako čudovito lepo je bilo. —

— Ali so bili slavčki? —

— Seveda, tu v grmičevju, v vrbovju jih je vse polno, ti pa spiš! — me je okregala tovarišica, ki je stala med drugimi ob odprtem oknu, vsa prevzeta svežega jutranjega zraka. Stegnila je s slastjo roke skozi okno, ki so bile polne jutranje pesni.

— Smo že bili v Sisku? —

— Ej, kje je že Sisek, vozimo se že ob Bosni! —

Naslonil sem se na okno. Sveži jutranji zrak mi je pihal sunkoma v obraz, vlak je drdral monotono naprej.

Čudovit mir! Luč z vzhoda, zarja, nežno-bela neizmerna mreža oblakov razpeta nad zemljo, kopajoča se v mavričastih barvah: beli okviri pri modrih okenicah, v katerih se preliva življenje vsemirja; zemlja — drobec vesoljstva, vsa mokra,

vsa rosna, kopajoča se v prozornih meglicah, gledajoča v svet z belimi jezerci meglic.

Na levi: zalivi ravnine, vrste nizkega vrbovega grmičevja, vmes njive in njivice, posejane z žitom in koruzo, zdaj pa zdaj se ti prikaže kos pustega, močvirnatga, neobdelanega sveta, zadaj se preliva drug v drugega griči, holmi, hribi z njivami, pašniki, drevjem, grmičevjem, tu pa tam pokuka izza njih bela cerkva, izmed drevja se posvetijo nizke hišice, vse nekako skrito, zaprto samo vase, v svojo bol in radost: Slavonija.

Na desni: Ravnina, njive v okvirjih grmičevja in trave, tu in tam posamezno veliko hrastovo drevo, stoječe kot zamišljen velikan sredi njiv, včasih skoro pravokotni hrastovi gozdiči, močvirje, naenkrat pogleda iz ravnine nenavadno široka in dolga in blatna slavonska pot z velikimi ograjami, v ozadju pa se dvigajo iz megle lepo zaokrožene bosanske planine.

Tišina zemlje, tišina neba: tišina v Tišini! Le tu pa tam kak človek, molčeč, zamišljen, gledajoč v daljave: zamazan pastirček z bičem v roki, ki pase malo čredico svinj, starček v domači beli obleki s črnim klobočkom, ki sedi pri svoji veliki, dobro rejeni živini na okvirjih mokrih njiv, Slavonka med njivami, pisana kakor roža — gruča ljudi na blatni, široko ograjeni poti tik vasice s podolgovatimi, nizkimi, okoli in okoli široko ograjenimi, same zase živečimi hišicami.

Na vzhodu so oblaki zlato obrobjeni, bela mreža na nebu se trga, modra okenca se večajo, večajo, megle se dvigajo, izginjajo, morje barv se razlije po zemlji; solnce vsepovsod, vsepovsod... Zdaj in zdaj

se utrga kakor iz osrčja zemlje drobna pesen — življenje vsemirja, čutim te, diham te!

»Sava!« je zaklical nežen ženski glas pri nasprotnem oknu.

»Savski most, kako je velik!« — se je oglasil drugi.

»Minaret, da, še nikoli ga nisem videla,« je vzklila najmlajša.

»Saj imajo nekaj tovarn tu doli,« se je oglasil debel moški glas.

»Slavonski Brod!« je klical zunaj re-zko spretnik in se prerival med glasno množico ljudi, ki je silila v vozove. Vojaki z zamazanimi kovčgi in plahtami, delavci in seljaki v debelih oblekah in z velikimi culami, cigani v povajanih suknjicah in frakih, tu pa tam rdeč fes, turban, plave široke hlače, pisan pas, na peronu v kotu stoji muslimanka z zastrtim obrazom poleg velikega, rjavega koščenega muslimana: Ob vratih Bosne smo.

Čaplje.

Vlak drdra monotono naprej...

Vse, kar je bilo dosedaj samo slutnega, nakazanega, se sedaj uresničuje, dobiva svoj pravi izraz: griči in hribočki in planine ostajajo zadaj, grmičevje, okvirji pri njivah, skrivajoče se cerkvice, njive in njivice, ravnine in ravninice izginjajo, čredic ni več, pastirčkov ni več: vse postaja enostavno, monotono, neizmerno v svojih dimenzijah. V duši te zaboli skrivnost: pokrajine se zlivajo tukaj v Zemljo, nebo v Nebo, življenje v Življenje, ravnine in ravninice se stekajo v Ravnino, njive in njivice v Njivo, pust, močvirnat svet v stepo. Iz gozdičev nastajajo gozdi, iz cer-

kvic cerkve, iz čredic črede, iz pastirčkov pastirji: vse veliko, enostavno, monotono.

Na desni in levi, od neba do neba: rumeno, rumeno, rumeno, pšenica, pšenica, pšenica, kopajoča se v zlatem morju solčnih žarkov, opajajoča se v lastnem vonju zorenja, valoveča v neizmernost, grabeča zopet sama vase. Zdaj pa zdaj se razdvoji polje in rumene reke oklenejo zelene hrastove gozdove, čez nekaj minut pa vidiš, kako zopet valovijo iz daljave in se stekajo.

Na desni in levi: Stepa, stepa, stepa, živina, živina, živina, deloma v rumenem pšeničnem okvirju, deloma ob temnozelinih gozdovih. Trava, močvirje, razrita zemlja, mlake, tu in tam samotne, okrogel, lesen vodnjak z visokim zajemalom, podobnim velikemu polomljenemu križu sredi samotne planjave, zopet druge podolgovate ilovnate koče s stajami za živino.

Nepregledne črede goveje živine se menjavajo s čredami svinj, kakor da so zrastle iz zemlje, tako enolično in mirno se ti zdi, da stojijo na divji divni pokrajini, vmes pa se trgajo kakor beli oblaki in se zopet zlivajo trope belih gosi, ki s stegnjenimi in dolgimi, naprej molečimi vratovi in z rezkimi glasovi kričijo svojo pesem v monotono pokrajino. Kakor dih ljubezni pa zadira včasih k tebi iz te divjeromantične zemlje čredica belih ovčic, ki se skoro v strnjjenih vrstah boječe stiskajo skupaj. Pastirjev in pastirčkov ni, in če jih zagledaš kje pod drevesom na trati z velikimi psi, čutiš, da so tudi oni zrastle iz zemlje, so prikovani na njo, so njen neolčljivi del.

Vlak drdra monotono naprej...

Polje, kos stepe, polje kos stepe —

jo, toda redni prejemki, razen doklade za otroke, se zvišujejo za 10%. Člen 12. razvrstne navedbe pa določa, da pod ta člen spadajo člani glavne kontrole, geometri in meščanskošolski učitelji.

V zadnjih petih letih je na ljubljanskem konservatoriju položila cela vrsta ljudskošolskih učiteljev po končanem večletnem študiju državni izpit, ki jih usposablja za pouk glasbe na meščanskih in srednjih šolah ter na učiteljskih. Ako je tak učitelj nameščen na meščanski šoli, dobiva 10% poviška, ako pa so ga prideli gimnaziji ali učiteljski, pa mu 10% ne gre, ker ga člen 12. razvrstne navedbe posebej ne imenuje. Učitelj glasbe in petja na meščanski šoli poučuje petja toliko, kolikor mu to predpisuje učna snov in ta je neprimerno manjša, kot ona na učiteljskih, kjer je pouk glasbe tudi obvezen, a obsega poleg čistega petja tudi še nauk o teoriji in harmoniji, glasbeno zgodovino, fiziologijo, diaktiko, ozir. posebno metodiko, saj ima učiteljske namen vzgojiti učitelje vseh ljudskošolskih predmetov, torej tudi petja. Tega namena pa nima niti meščanska niti srednja šola. Zato tedaj, ker je učitelj glasbe in petja po svoji nesreči nameščen na srednji šoli ali učiteljski, je položajno pod meščanskošolskim učiteljem, ker mu 10% povišek ne gre. Gledajo ga postrani profesorji in meščanski učitelji, ljudskošolski učitelji pa se mu od krivajo, misleč, da se mu mnogo boljše godi, kot njim; in vendar je na slabšem, kot so oni. Ima njihovo plačo, študij in izpitov več, dela, odgovornosti, trpljenja pa neprimerno več, kot oni. Mesto, da bi bile zanj posebne doklade, višje še, kot za učitelje meščanskih šol, pa mu glavna kontrola poje še to, kar mu je ministrstvo prosvete po členu 7. pravično nakazalo. Stavimo, da bo glavna kontrola tudi novimenoanim šolskim nadzornikom, ki jim je minister dr. Korošec poleg plače nakazal še 10%, odjedla, ker niso navedeni v čl. 12. razvrstne navedbe. Učitelji glasbe in petja bi bili radi premešeni iz učiteljskih in srednjih šol na meščanske, kajti kdor se ponižuje, bo povišan toda garati morajo dalje, na meščanskih šolah se jim pa smejejo.

Taki absurdi na naglo roko urezanega uradniškega zakona zahtevajo čim hitreje in pravične preuredbe.

Politične vesti.

Velika pobitost vlada v taboru slovenskih »samostalnih« demokratov, ker vlada tako sigurno utira pot definitivnemu sporazumu med Srbi, Hrvati in Slovenci. Žerjavovci ne morejo razumeti, kako da se more tako veliko državljansko delo izvršiti brez nasilja, bajonetov in krvi, ki je po njihovem mnenju edino sposobno utrditi Jugoslavijo, kakor so venomer pisali. Pri samostalnih demokratih seveda nobena stvar ni šla brez nasilja, zato zdaj začudeno bulijo oči, ko vlada mirno rešuje problem, ki ga Pašić in Pribičević nista mogla, oziroma ga sploh nista hotela, ker je bila ideja sporazuma in demokracije zanje smrt. Zato zdaj »Jutro« in »Narode« s kislim obrazom pišeta članke o akciji Nastasa Petrovića, pa ne moreta ničesar pravega pogoditi. »Jutro« je sploh zmanjkalo lastnega gradiva in zato v svojem uvodniku 24. t. m. enostavno prepisuje »Hrvata«, ata »Narode«

Stepa: zopet živina, vodnjaki, močvirje, gosi. Sredi okrogla mlaka, okoli in okoli goso spleten, pisan venec divjih ptic, svetlikač joče se v solncu. Zasvetilo se je, zaprhutalo, zahrepelo: čaplje so zletele in zaokrožile enakomerno nad slikovito pokrajino. Nad teboj: enolično stegnjeni vratovi, naprej moleči kljuni, dolge navzdol viseče noge, brodeče po solčnem ozračju.

Moja žena se je sklonila in komaj slišno zašepetala: Kako lep je božji svet!

Vlak drdra monotono naprej... Tu pa tam podolgovato poslopje z značilnimi, velikimi ograjami, z velikim križu podobnim vodnjakom: Slavonec, Slavonka, kup gologlavih otrok, živina, prašiči, gosi, rujava pota na vse strani — Polje, trava, nebo, tam daleč cesta, topoli —

Blagoslovljeni, ki ste kakor zelena pesem med poljem in nebom.

Vlak drdra monotono naprej, — brodeč po zlatem žitnem polju, sopihajoč in vriskajoč čez razrito stepto, mimo temno-zelenih gozdov, ustavljajoč se na postajah z velikimi, neometanimi, zidanimi stavbami. Tudi dih stepe.

Ravnina, ravnina, ravnina, nebo, nebo, nebo —

Včasih: otok raznovrstnega zelenega drevja, skrivajoč v sebi bele hiše in hišice, ograje, široka pota in ljudi; vse le rahlo nakazano, samo sluteno, zavito samo vase, le nenavadno veliki, beli cerkvi, obžarjeni s solncem zreta mirno po širni ravnini, kipita ponosno v vroče svetlikačjo se ozračje: renesančna katoliška, kupolasta pravoslavna, vzhod in zahod.

Ravnina, ravnina, ravnina, nebo, nebo, nebo —

Tam daleč v vročem, soparnem, bleščečem ozračju se je zemlja nalahno vzvalovila: Fruška gora.

pa modruje o »ideji notranjega življenja«, katero da »federalisti« odklanjajo. Kakšna je ta »ideja notranjega življenja«, so »samostalni demokrati« pokazali, ko so bili na vladi in uprizorjali fašistovske pohode s karabinkami in revolverji.

+ Namesto stvarnega odgovora na naša razkritja, da je pritiska na davkoplačevalce krivo slovensko demokratsko uradništvo, ne pa vlada, kakor hujska »Jutro«, se Žerjavov organ izvija, češ, »da se je davkoplačevalec v Ljubljani rekel, da je ministrstvo izdalo navodila za iztirjevanje«. Finančni delegat je uradno ugotovil, da mu ministrstvo ni dalo nobenega takega ne pismenega ne ustmenega naloga. »Jutro« pa se je neprosto voljno — samo ujelo, ko odkriva, da se je davkoplačevalec v Ljubljani rekel, da je ministrstvo to storilo! Saj to smo mi trdili, da demokratski uradniki v Sloveniji to laž trosijo okoli, da bi davkoplačevalce nahujskali zoper vlado. »Jutro« pa našo domnevo zdaj potrjuje! Iz tega se razvidi, da slovenske davčne oblasti, v kolikor njihovi merodajni organi stojijo pod vplivom slovenske demokratske stranke, niso samo na mig slovenske JDS davčni vijak pritiskale, marveč da Žerjavovi ekspanzionisti pri slovenski finančni oblasti vrh tega krivdo zato premišljeno zvrčajo na vlado in da se je dogovorno s »samostalno« demokratsko stranko začela v »Jutro« in »Narode« kampanja zoper vlado, da bi se njej naprtilo brutalno iztirjevanje davkov, ki so ga zagrešili oni. Tako se je zopet razkrinkala demokratska intriga, uprizorjena s pomočjo uradnikov, ki zlorabljajo svojo oblast v namene Žerjavove stranke, da bi očrnili vlado pred ljudstvom. To početje je tembolj brezvestno, ker so davki tudi brez umetnega navijanja previsoki, da so pa tako visoki, je zopet kriv prejšnji demokratsko-radikalni režim, ki je ravno na dohodnino za leto 1923, ki se zdaj iztirja, nabil 30%, dasi je sam delegat napram Žerjavovemu prijatelju, takratnemu finančnemu ministru dr. Stojadinoviću izrekel tozadevno svoje resne pomisleke. »Jutro« pa je s svojo zelo nespretno uprizorjeno kampanjo razkrinkalo samo sebe, slavno JDS in svoje priganjače med uradništvom. Vlado pozivljamo, da zoper tiste uradnike, ki so dogovorno s slovensko JDS pooslrili davčno prakso in ob enem strankam lažejo, da se je to storilo po nalogu vlade, uvede disciplinarno preiskavo, da se bodo naši uradi končno izčistili elementov, ki ne služijo državi, ampak Pribičeviću in Žerjavu. Kar pa se tiče davčnega sistema sploh, ga bo sedanja vlada temeljito preuredila, kakor je to v svoji deklaraciji napovedala, za tekoče budžetno leto, pa seveda ne more popraviti krivic, ki jih je storil ljudstvu prejšnji režim, ker sedanje budžeta ni naredil Davidovičeva, ampak Pašićeva vlada. Če torej »Jutro« sedaj kritično zoper to, bi jejo po zobeh sami sebe in sistem, katerega so bili sami postavili. Ljudje pač niso tako kratke pameti, da bi bili že pozabili, kako so baš naši slovenski demokrati v družbi z radikali nabijali davke, zapravljali davkoplačevalski denar in državno blagajno sproti napolnjevali z novimi davki, sedaj pa demagoško tarnajo o tem, kar so oni zakrivali.

+ »Nasilno in koruptno dejanje« imenuje »Jutro« naredbo dr. Korošca, da se g. Engelbert Gangl razreši dolžnosti višjega šolskega nadzornika in stavi na razpoložanje. Ko pa se samostalni demokrati in ujujevci razreševali naše šolske nadzornike, to niso bila nasilna in koruptna, marveč skrajno svobodomiselna in poštena dejanja. Kakšna krivica pa se je zgodila gospodu Ganglu? Mar ima on patent za domstirno višje nadzorstvo nad osnovnimi šolami v Sloveniji? In kje je v zakonu napisano, da mora višji šolski nadzornik vedno ostati višji šolski nadzornik? Ali se je g. Gangl odvzel čin ali sploh kaj, na kar ima po zakonu pravico? Ali se ni samo razrešil nečesa, do česar nima ne on ne kdo drugi nobene striktno pravice? Kje je potem tista krivica in nasilje, o katerem vpije krvavi klebasar »Jutro«? Pravi, da je g. Engelbert Gangl »eden najboljših šolnikov v državi«. Resnica pa je ta, da vzgojeslovna kvalifikacija g. Gangla ne presaga vzgojeslovne kvalifikacije vsakega drugega učitelja, ki ima maturo in par mesecev dunajskega pedagoškega kurza ravnotako kakor g. Gangl. Je pa veliko učiteljev, ki imajo veliko večjo i teoretično i praktično vzgojeslovno izobrazbo, n. pr. g. Fink, Novak, Brinar, Lužar, Grad etc. etc., da ne omenjamo akademsko izobraženih, kar g. Gangl ni. Res pa da je g. Gangl starosta jugoslavenskega Sokola, kar pa se naše prosvete čisto nič ne tiče. In kar se »objektivnosti« g. Gangla tiče, govore preganjanja našega učiteljstva pod P. P.-režimom, kojega navdušeni pristaš je bil in je gosp. Gangl, glasno govorico. Naj bi nam torej »Jutro« prizaneslo z očitki »srčne sirovosti«, ki bi naj jo rajše naslovilo na one, kateri so proslavljali fašistovske zločine v Trbovljah.

Pridobivajte novih naročnikov!

Beleške.

»Molči, črno-žolti sluga!« Tako je zabrusil »Radikal« Edonu Lukinčesu in še dostavil: »G. dr. Edmund Lukinč se čemur v uvodnem članku »Reči« za — Srbijo, ko je za časa avstro-mažarske invazije dobil od dunajskega cesarja največje odlikovanje ter izključil — kot podpredsednik hrvatskega sabora — g. Stjepana Radića za 90 saborskih sej, ker je slednji 1. 1917. iz svoje klopi zaklical »Dolje Habsburgovci!« Zato si zasluži g. Lukinč, ko pretaka krokodilske solze za Srbijo, samo en odgovor, ki se glasi: »Kuš, bre, crnožuta slugo!«

Po volitvah v Mariboru.

Maribor, 23. septembra 1924.

Sročne zmage Slovencev v Mariboru se veseli ne samo cela Slovenija, ampak cela država. Bilo je mnogo Slovencev, ki so še na dan volitev jadikovali, češ zмага je dvomljiva. Tako so govorili samo ljudje, ki ne poznajo podrobnega dela, ki ga je v Mariboru izvršila organizacija SLS.

Nekatere stvari moramo pri teh volitvah javno podčrtati.

Slovenska ljudska stranka je s svojim smotrenim organizacijskim in agitatoričnim delom odtrgala od socialnih demokratov in Nemcev toliko glasov, da je bila zmaga slovenskih strank že naprej zasigurana. Železničarji, ki so še do pred kratkim bili v socialni demokraciji, so povečini danes v taboru SLS. To doseči ni bilo lahko delo. Visoka gostilniška politika bi tega ne dosegla. Ravnotako so tudi obrtniki v velikem številu vzljubili Slovensko ljudsko stranko. Naglasiti moramo, da so celo mnogi pošteni krščanskomisleči nemški obrtniki agitirali in glasovali za slovensko listo, ker so videli, da je v njej SLS. V celem je SLS pripomogla k zmagi najmanj s 1500 do 1600 svojimi volivci.

Gotova stvar je, da bi SLS bila tudi sama dosegla relativno večino nad vsemi drugimi listami. Evidenca naših somišljenikov se je pokazala kot točna. Morda bi se v tem oziru še par sto volivcev, ki so glasovali s socialisti in za nemško listo, pridružil nam. Ali SLS ni marala prevzeti odgovornosti, da pride Maribor vsemcem v roke. Pokazala je s tem svojo poštenost na tako jasen način, da nam tega nihče odrekati ne more. Stali smo pa tudi na stališču, da je za občinsko gospodarsko politiko bolj pametno, da sodelujejo vsi, ki hočejo pošteno delati. Slovenske stranke, med katerimi ima SLS polovico mandatov, so si že pred volitvami določile načrt, po katerem je vsaka strankarska politika izključena. Ravno ta pasus v sporazumnem protokolu, osobito o občinskem gospodarstvu, nam daje jamstvo za boljšo upravo mestne občine.

Odkrito moramo zapisati še te-le stavke: Orjuna je skupni slovenski stvari silno, silno škodovala. Vmešavala se je žalibog na tak način v volilni boj, da je odbijala volivstvo od narodnega bloka. Kdor je narodno čuteč, bi itak tudi brez Orjune in njenega kričanja glasoval s slovensko stranko. O tem ni nobenega dvoma. A drugo je s množicami volivcev, ki so še komaj zdaj leta se odcepila od socialistov in nemškihutarjev. Te množice so imele odločiti o bodoči usodi Maribora. Odkrito povedano: Te množice in tudi ogromno število narodno-zavednih Slovencev, pa ne marajo nič slišati o Orjuni. Nasprotno! Ko so Orjunaši nalepili svoje velike lepake za svoj volivni shod, so že prihajali delavci, železničarji in obrtniki k nam in so govorili: »Kaj, Orjunci so z vami? Če je tako, potem ostane mo raje doma, ali pa volimo socialiste.« In takih glasov je bilo na stotine! Ko so Orjunaši v svojih izživajočih črnih uniformah na večer pred volitvami divjali in vpili po ulicah, je faktično prihajalo desetine in desetine volivcev, ki so izjavljali: Če je tako, pa ne bomo glasovali. Le s težavo je okoli 250 žilavih agitatorjev SLS po vseh petero mestnih okrajih in stotero ulicah držalo mase volivcev v ravnotežju za slovensko listo. Škodovala nam je Orjuna posebno s tem, ker so se njih redovi in četniki na dan volitev zjutraj postavljali za stražo pred volišči in to še celo v osvojeni črni uniformi. Tudi pošteni demokraci, narodni socialisti in radikali so obsojali nepotrebno, netaktno in škodljivo vmešavanje Orjune v volivno borbo. Poznavalci mariborskih razmer trdijo, da je Orjuna s svojim nepremišljenim nastopom odgnala od Narodnega bloka najmanj 300 do 400 volivcev.

Da so socialni demokrati propadli, je razumljivo dejstvo. Delavstvo, posebno železničarstvo, v masah obrača hrbet brezvestnim voditeljem socialistov in je prestopilo v tabor naše SLS. Največ škodo je socialdemokratski stranki prizadejal njen mariborski voditelj Andrej Bahun. To je posebnost vrste človek. Zagrizen nasprotnik vsega, kar je krščansko. S svojim strankarskim in nepremišljenim delovanjem se je osvoval posebnost pri železničarjih. Mož je diktator v stranki; kdor mu siepo ne sledi, ga »priporoči« do zadnje instance.

Smelo trdimo, da je Bahun največ kriv, da je socialdemokratska stranka zastopana v novem občinskem svetu samo po 4 odbornikih, dočim je pred 3 leti dobila od 40 kar 17. Da, da, s črnim pogledom in strastjo še nihče ni zavojeval sveta!

Vsenemci so presenečeni! Računali so na sigurno zmago! Ko so njih vodje začeli agitirati med Nemci: »Občinske volitve pomenijo za Maribor plebiscit«, so s tem odbili od sebe mirne in poštene obrtnike, trgovce in delavce!

Odkrito še moramo beležiti, da so na dan volitev agitatorji vseh slovenskih strank živahno tekmovali, kdo bo spravil več zaostalih volivcev na volišče. Čast jim! Rešili ste čast slovenskega Maribora!

Mirno lahko zapišemo: Nedelja 21. septembra 1924 je bil zgodovinski dan za naš Maribor.

Ing. Leo Novak:

Kriza strokovnega šolstva.

(Konec.)

Vse prejšnje strokovnemu šolstvu primerne odredbe in umestne benifikacije so se po prevratu z drugimi zakoni, navedbami in plačilnimi izvedbami hote ali nehote indirektno razveljavljale, s tem se je pa stopnjeval tudi kritični položaj strokovno kvalificiranega učiteljstva in se razvil do danes v pravo krizo. Kako je ta kriza po prevratu n. pr. na Tehniški srednji šoli v Ljubljani od leta 1920 — 1921, v katerem letu se je šola šele popolnoma razvila in je imela še dovolj učnega osebja na razpolago, naraščala, pokaže jasno naslednja statistika: V šolskem letu 1920/21 je vstopila 1 učna moč, izstopili 2; v šolskem letu 1922/23 je vstopilo 6 učnih moči, izstopili 2; v letu 1923/24 vstopili 2 učni moči, izstopilo 6; in v letu 1924/25 dosedaj vstopilo 0 učnih moči, izstopilo 3. Od leta 1921/22 dalje je tedaj vstopilo vsega skupaj 9 učnih moči, izstopilo pa 15; nastal je tedaj nepokrit primanjkljaj 6 učnih moči. Vidi se torej jasno, da je stanje učiteljskega osebja nepretrgoma valovalo in se izpreminjalo ter da je vstopilo skoro vedno manj novih učnih moči, nego jih je starih izstopilo. Nastopil je v preteklem šolskem letu kritični minimum, osobito v skupini strojnih inženjerjev in v letošnjem letu je izbruhnila na dan z neodoljivo silo iz pomankanja učnega osebja izvirajoča kriza.

Zadnji udarec je zadala na vsak način nova preudba na podlagi zakona o civilnih uradnikih in na podlagi navedbe o razvrstitvi in porazdelitvi civilnih uradnikov, vsled katerih so vsi prejšnji zakoni in benifikacije za nastavnike strokovnih šol brez pomiselka vrženi v koš. Odpadel je vsak ugodnejši avanzma, praktični strokovni učitelji so brez miselnosti degradirani, odpadle so personalne doklade in odpadlo je vseh privatne prakse.

Posledica tega je, da je položaj danes takšen, da se inženir, ki dobi v privatni službi dva- do štirikratno plačo državnega uradnika, niti v sanjah ne zmeni za službo profesorja strokovne šole. Pa tudi inženirji v drugih državnih službah so gmotno na boljšem, saj zaslužijo pri komisijah najmanj še enkratno plačo; ali vprašajte, koliko dobe inženirji pri železnicah poleg svoje plače še pod raznimi naslovi funkcijskih, gradbenih in premogovnih doklad? In kaj dobe strokovni profesorji strokovnih šol? Par nadur in dogodilo se je, da še tistih niso dobili, ker ni bilo kritja! Nič boljše ni s praktičnimi strokovnimi učitelji, ki so vključili svoji strokovni izobrazbi uvrščeni po uredbi v III. kategorijo ali celo v kategorijo zvančnikov ter s tem postavljeni v vrsto železniških čuvajev, kljub temu, da poučujejo učence, katerim pripada po dovršenju študijah II. ali najmanj III. kategorija! In strokovne učiteljice, ki so sedaj postavljene v vrsto otroških vrtnaric! Kakšna razlika! To so dejstva, ki so povzročila moralno in materialno propast strokovno kvalificiranega učiteljstva strokovnih šol in s tem tudi teh samih. Kako porazno je učinkovala prevedba med strokovnim učiteljstvom, o tem priča dejstvo, da je na tehnični srednji šoli v Ljubljani od 44 učnih moči vložilo pritožbo 28; torej okroglo 65 odstotkov učiteljskega osebja se je čutilo zapostavljenih, na katerem odstotku imajo ravno strokovno kvalificirane praktične učne moči največji delež.

Kakšno privlačno silo imajo službe strokovnih učiteljev na strokovnih šolah, je jasen dokaz, da je na podlagi razpisa za 9 strokovnih učnih moči na tehnični srednji šoli v Ljubljani konkuriral baje samo en kandidat. Kako naj bo tedaj mogoč primeren napredek na strokovnem šolstvu, ko ni mogoča nobena izbira med kvalificiranimi močmi! Zdi se, da morajo strokovne šole čakati odprtih rok, da sprejmejo kot strokovnega učitelja vsakogar, samo, da lahko vzdrže pouk, pa če je sposoben in res primerno kvalificiran ali tudi ne. Vsekakor smo pa mnenja, da bi vsled tega utegnil trpeti ugled našega strokovnega šolstva, ki postane lahko refugium za vse one, ki so strokovno nesposobni ali pa ki trenutno ne dobe boljših mest v drugih službah. Tem so strokovne šole dobre le tako dolgo, dokler se ne razgledajo naokoli po industrijskih in drugih obratih, in ko dobe primerno mesto, se danes zahvalijo za čast strokovnega učitelja in zapuste jutri šolo na cedilu sledeč

pregovoru: kakor si boš postal, tako boš ležal. To je žalostno, toda resnično! Tako je danes baje že tudi strokovna šola za puškarstvo v Kranju s njenim znamenitim grobarstvom oddelkom brez strokovnega učitelstva.

Da potrebuje strokovno šolstvo učitelstva iz prakse, je utemeljeno v tem, da naj to zopet izobrazuje naraščaj za prakso. Kako naj se to smoteno godi, če posamezni strokovni učitelji sami nimajo pojma o obratu in potrebah prakse same. Če so na strokovnih šolah posamezni oddelki, v katere se sprejemajo učenci le s prestano učno ali pomožniško dobo, ali ne bi bilo potem tudi umestno, da se zahteva ravno tako od učnih moči primerna tehnična ali obrtna praksa, katero je pa treba seveda upoštevati pri uravnanju njihovega službenega položaja. To ni le v interesu njih samih, temveč tudi v interesu čim popolnejšega strokovnega pouka!

Posebej pa še opozarjamo na dejstvo, ki popolnoma opravičuje izboljšanje gmojnega položaja, da je pouk strokovnega učitelstva zvezan z mnogo večjo odgovornostjo, naporom in žrtvami, kakor pouk na drugih prosvetnih šolskih zavodih. Kajti na obrtnih učilih morajo vse strokovne učne moči poučevati ne samo dopoldne, temveč tudi cele popoldneve od 2.—6. ure, kar jim popolnoma onemogoča vsak postranski zaslužek, katerega so lahko deležni skoro vsi nastavniki drugih prosvetnih šol. Vrh tega je dolžnost strokovnega učitelstva, da učencem po vsej možnosti in trudu nudi popolno in zaokroženo strokovno izobrazbo, ki jih usposablja za njihove praktične poklice v življenju.

Navedli bi še mnogo argumentov za to nepovoljno stanje strokovnega šolstva in za vzroke njegove krize. Toda naš namen je bil samo, da opozorimo v zadnjem trenutku merodajne faktorje na pravi izvir propadanja strokovnega šolstva. Če tega propadanja ne zajezimo, bomo prizadejali naši industriji in obrti, kakor tudi naši državi s stališča narodnega gospodarstva, globoko rano, katere — če bomo sploh še v stanu — ne zacelimo več dolgo let. Če pa hočemo ohraniti vsaj to, kar še imamo na polju strokovnega šolstva, potem je neobhodno potrebno, da s primernimi zakoni in naredbami, tihočimi se personalnega in gmojnega vprašanja, odpremo vrata strokovnih šol na stečaj res pravi strokovnjakom in jim nudimo življensko možnost, kot nagrado za njihovo idealno in požrtvovalno delo, ki ne bo končno nikomur bolj v korist kot naši mladi državi sami. Ne trpinčimo in ne ubijamo strokovnega šolstva, temveč skrbimo za njegov obstanek in procvit! Merodajni krog pa naj uvažuje, da je strokovno kvalificirano učitelstvo življenski predpogoj strokovnega šolstva.

Dopisi.

Za orlovsko akademijo na Bohinjski Bistrici vlada v celem Bohinju veliko zanimanje. Vse že povprašuje po vstopnicah. Priprave prav po sreči napredujejo. Telovalci in igralci se pridno pripravljajo. Vsi smo prepričani, da jim je uspeh zasiguran. »Orli« so si z marljivim delom v tem kratkem času pridobili že izrednih zmoglosti. Pri okrožnih tekmah so bili odlikovani, dasi ravno je naš odsek najmlajši. Vsi se zavemo, da je novi društveni dom neobhodna potreba naše fare, če hočemo, da bo naša mladina rastle in se vzgajala v krščanskem duhu. Vsi vemo, da moramo prosvetno društvo in »Orla« z vsem silami podpirati, če hočemo, da nas ne bo zagrnila ogromna masa raznih škodljivih prometnih in tujskih vplivov. Zato se veselimo vsi dobri Bohinjeci nedeljskega praznika in vabimo tudi druge prijatelje, da pridejo v nedeljo k nam.

Trbovlje. V Ljubljani so nekateri »prijatelji« delavstva pričeli izdajati nov časopis »Delavsko-kmečki list«, namenjen predvsem rudarjem in Trbovljam. Dela se kot bi bil glasilo bivših komunistov. Piše tako divje strastno in zavito proti sedanjim vladam, da dela konkurenco edino Žerjavovi »Domovini«, zato tudi ni težko najti njegovega izvora. Komunistem, razredni boj in nekateri izpadi na prejšnjo vladu so samo za okrasek, da bi se zakrilo Žerjavovo kopito.

Iz Ormoža. Občinska hranilnica v Ormožu, za katero jamči ormoška občina, živi od nizko obrestovanih vlog mladoletnih iz celega ormoškega okraja, potem raznih depozitov in denarja, ki ga nalaga ormoška občina. — Hipotekarna posojila občanom ali okoliškim kmetom hranilnica navadno ne daje, pač pa nalaga skoro ves svoj odvišen denar v okrajno posojilnico v Ormožu, kjer ga dobi običani in okoličani — pa le za visoke obresti. Okrajna posojilnica je pravzaprav le banka za dom. trgovce in Občinska hranilnica pa je le njena filijalka. Po pravilih je poslala ormoška občina vsaka tri leta 6 občinskih odbornikov kot zstopnike občine v odbor občinske hranilnice. Na začudenje občanov pa je hranilnični odbor pred volitvami v občino izpremenil pravila na šestletno poslovno dobo zato, da bi v slučaju, da pride nasprotna stranaka do besede, gospodaril dosedanj demokratični odbor nemoteno naprej. To se je zgodilo brez vednosti in soglasja občinskega odbora edinele v korist Okrajne posojilnice in njenih demokratičnih močitev. Ta njih korak je v gospodarskem oziru atentat na okoliško ljudstvo, ki je prisiljeno vlagati denar

mladoletnih v Občinsko hranilnico za male obresti, prizadeti pa so tudi ormoški občani, ki jamčijo s svojim premoženjem za hranilnico — denar na posodo pa dobi le pri Okrajni za neznosno visoke obresti, in če so povrh zadovoljni postati hlapci te banke. Z denarjem, katerega znosijo okoliški kmetje ormoškim magnatom, delajo ti le proti ljudsko politiko, posebno pri volitvah, ko se z žulji kmečkih rok plačujejo glasovi, pijača in časopisi. Okoličani in Ormožani si te demokratske zausnice ne bodo dali dopasti, dokazali bodo vse korake v dosegu svojih pravic, naprošajo pa tudi g. poslance Bedjančiča, da se zavzame za stvar na pristojnem mestu, kajti Občinska hranilnica v Ormožu posluje pod državnim nadzorstvom.

Dnevne novice.

— **Naši župani.** Za župana v Strugah je izvoljen g. Anton Pogorelec, vrli pristajaš SLS.

— **Zasedanje tehnične komisije za režim donavskih vod.** Včeraj se je vršila na Bledu otvoritvena seja stalne tehnične komisije za režim donavskih vod. Komisija je sestavljena sledeč: Predsednik Carlo Rosetti, delegati: Buckeisen (Avstrija), Dietrich (Madžarska), Papascu (Romunija), Müller (Češkoslovaška), Vilfan (Jugoslavija). Eksperti so: za Madžarsko Viczian in Pottere, za Češkoslovaško Krbec, Mikeš in Horak, za Jugoslavijo inž. Besljič. Veliki župan Šporn je pozdravil konferenco v imenu naše vlade s prisrčnimi besedami in se zahvalil, da si je komisija za letošnje zasedanje izbrala ravno Bled ter je želel uspešnega delovanja. Odgovoril mu je predsednik Rosetti, ki se je iskreno zahvalil za prisrčen sprejem. Takoj nato je komisija pričela z meritornim posvetovanjem. Na včerajšnji seji so razpravljali o proračunu komisije za leto 1925. Zasedanje je trajalo deset dni.

— **Poveljni slovenskega orožništva in »Slovenski narod«.** »Slovenski narod« piše, da bo v kratkem vpokojen poveljnik tukajšnjega orožniškega polka, polkovnik Dragotin Hurkijevič. »Naše orožništvo« — tako nadaljuje »Narod« — »se oddahne tem bolj, ker se ni pozabilo svojega prejšnjega poveljnika polkovnika Dragiča, ki je bil kot izredno simpatičen in pravičen mož splošno priljubljen. Po odhodu polk. Hurkijeviča bi samo želeli, da pride na njegovo mesto poveljnik, ki bo razumel in ščitil interese našega orožništva.« — K temu pripominjamo, da »Slovenski narod« ni imel besedice graje zoper gosp. Hurkiewicza, ko je le-ta pod Pašićem slovensko orožništvo stavljal na razpolago sistemu korupcije in nasilja in se je celo v nas zagnjal, ko smo delovanje Hurkiewicza razkrivali. Tudi ni »Narod« takrat nič imel proti temu, da je Hurkiewicz po intencijah g. Žerjava 140 »nezanesljivih« slovenskih orožnikov namenil za Macedonijo, da bi imel demokratiški fašizem svobodno polje delovanja v Sloveniji. Če bo zdaj g. Hurkiewicz šel, ni to zasluga »Slovenskega naroda«, ampak nove vlade, ki je tega gospoda dobro spoznala.

— **Poljski parlamentarci v Beogradu.** V Beograd so dospeli iz Aten sledeči člani sejma: bivši podminister zunanjih zadev in podpredsednik sejma g. Zygmund Sejda, posl. Fr. Gonczierowski, senator Feliks Boljt ter g. Henryk Hriczkiewicz. Obiskali so poljskega poslanika g. Okenskega, g. Ljubo Jovanovića in ministra prosvete g. dr. Korošca. Vrnili so se preko Budimpešte v domovino.

— **Sadna razstava.** Trgovci s sadjem in ljubitelji sadjarstva se opozirajo na sadjarsko razstavo, ki jo priredi kamniška podružnica »Sadjar, in vrtnar. društva« dne 5., 6. in 7. oktobra t. l. v Kamniku.

— **V Trbovljah** je 18. t. m. umrla Marija Kmet — Selevškova mama iz Ojstrega, znana po svoji radodarnosti, o čemer je pričel njen lep pogreb. Bog ji bodi plačnik!

— **Največ siromaštva, največ hudodelstev, največ norcev** napravi — alkohol. Skoro vsakdo to uvidi in vendar se ne more odreči alkoholu, ker je nanj navajen od mladih let. Zato je velike važnosti, da se mladina vzgoji brezalkoholno. Zahtevajte eno številko našega lista — brezplačno — na ogled. »Mladi junak«, Ljubljana, Poljanski nasip 10.

— **»Radikalski Glasnik«** v Ljubljani je prenehal izhajati.

— **Letalska zveza Zagreb—Osijek—Belgrad.** Te dni so obiskali osiješkega župana zastopnik mednar. civilno-letalske potne družbe d. d., ki spaja s svojimi aeroplani mesta med Hambrugom in Teheranom. Družba želi vzpostaviti zvezo med Zagrebom in Belgradom, in sicer preko Osijeka. Potnike bi prevažali s hidroplani, slično, kakor je promet med Dunajem in Budimpešto. Zagrebški in belgrajski župan sta z veseljem pozdravila projekt. Jugoslovanski kapital se bo udeležil s 35.000 dolarji, priprave so že končane in načrt bo realiziran, ko se bo zadržalo zakonskim formalnostim. Letalski prostor v Osijeku je že določen. Vožnja iz Osijeka v Belgrad bo trajala dve uri in bo veljala 35 franc. frankov za osebo.

— **Vpokojevi častnikov bivše avstro-ogr. armade.** Vpokojeni so: bivši generalni major Ivan Valentič, polkovnik Matija Prašnikar, nadalje podpolkovniki: Anton Ljevnjkar, Avgust Jesenko, Julij Matičević, Jernej Andrejko, Maks Vernič, Ivan Kober in Ivan Kramaršič; majorji: Pij Lazarini, Henrik Lu-

zarini, Virgili Reijer, Viljem Dereani, Franc Hočevar, Petar Funduk, Maks Horvat, Anton Krejčič in Pavel Vrhljan; stotniki: Bogomil Mežovšek, Alfred Suhli, Romeo Puteani, Dragutin Sestak, Avgust Konščič, Georg Fuchs in Josip Šega; nadporočniki: Stanko Tartaglia, Božo Marčič, Vilko Kamler in Anton Morocutti. Vpokojeni so nadalje: podpolkovnik Josip Dekleva in Ivan Mrak, poročnik Bogdan Kralj in Anton Pihel, artil. stotnik Stanko Sirča in orožn. podpolkovnik Josip Urbančič.

— **San Giovanni di Medua — »Wilson«.** Albanska poštna uprava je obvestila našo vladu o službeni spremembi označbe pristanišča San Giovanni di Medua v — »Wilson«.

— **Smrtne nesreče.** Vodnik Jožefa, stara 14 let, iz Ročensa, delavka na žagi dr. Karla bar. Borna v Pristavi pri Tržiču, je bila dne 20. sept. 1924 zaposlena pri stroju za rezanje zarez v doge. — Dognano še ni, kako se je nesreča pripetila. Domneva pa se, da jo je stroj, ki je bil v zelo počasnem teku, polagoma privlekel v stroj in Vodnik v zadnjem trenutku ni mogla več poklicati na pomoč. — Sodelavci so jo zagledali šele, ko se je stroj ustavil in je Vodnik ležala že v zadnjih zdihih pod strojem, kateri jo je zmečkal po cellem telesu. Vodnik je čez pol ure po nesreči izdihnila radi otrpnenja možgan in izkrvave-nja.

— **Delavci v gimnaziji in na univerzi.** Na gimnazijah v Brodu, Mitrovici, Karlovcu in Splitu je te dni položilo abiturientski izpit 15 sarajevskih delavcev, ki so v prostem času zahajali na Vidovičeve prosvetne tečaje za odrasle. Ti vrli delavci so: ključavničar Stjepan Rebič, brusar Vojislav Prodanović, vozni pisar Fadih Glibo, krojač Danilo Marić, strojnik Martin Ljolja, delavec Abdulah Kasavić, hlapec Mojzes Finzi, Nikola Čukac, Ahmed Ljubunčić, ključavničar Nikola Tvrtković, Eugen Hašek, sobni slikar Gabriel Stabek, Borislav Maksimović, risar Slavko Hainski in mizar Rudimir Rotter. Maturirali bodo koncem šolskega leta. Deset delavcev iz Vidovičeve šole, ki so maturirali lansko leto, baje izvrstno napreduje na univerzi. Popoldan delajo v svojih delavnicah, predpoldan pa poslušajo na univerzi predavanja.

— **Žrtve socialne bede razumnosti.** Pred par dnevi se je ustrelil v užitek parku suplent požarke gimnazije Olupić. Bolehal je že dalje časa na tuberkulozi, katero si je nakopal vsled gladi in neumornih študij.

— **Odlikovan Nizozemec.** Naše društvo »Rdečega križa« je odlikovalo s svojim najvišjim priznanjem g. A. W. G. van Riemse-lijka, blagajnika nizozemskega »Rdečega križa«.

— **Almanah »Jadranske Straže«.** Kakor doznavamo, namerava izdati centrala »Jadranske Straže« velik almanah, sličen takim publikacijam velikih pomorskih narodov. Almanah bo obsegal ves material iz maritimne, kulturne, zgodovinske, vojaške in gospodarske sfere našega Jadrana ter bo imel približno 1000 strani. Ta almanah bo založil Vladimir Radić in Comp. v Beogradu.

— **Stavka v Capragu.** Na parni žagi v Capragu (pri Sisku) je stopilo v štrajk 350 delavcev. Motiv stavke je zahteva po zvišanju mezd. Zagrebška nadzorstvena oblast je že pričela posredovati, da se spor poravna.

— **Volkovi pred Sarajevom.** Na sarajevskem polju so se te dni pojavili volkovi. Pretekli petek so prišli na dvorišče posestnika Stojkana Kolovrata, kjer se je nahajal vol in neko žrebe. Volkovi so obe živali raztrgali in požrli. Listi so mnenja, da se je bati volkov celo na sarajevski mestni periferiji, če bo pritisnila huda zima.

— **Poskus samomora.** Na Dunaju se je hotela vreči pod vlak s svojima otrokoma jugoslovanska državljanka Ana Obermayer, vendar so jo še pravočasno prijeli. Izročili so ženo psihijatrični kliniki v opazovanje.

— **Tatinski cigani.** V zadnjem času so se zopet pojavili v raznih krajih na Kranjskem predrzni cigani in ciganke, ki se potikajo po deželi in uganjajo razne sleparije. Ciganke igrajo s kartami in prerokujejo praznovernim ženicam in dekletom srečo in bogastvo, cigani pa motijo ženske in moške z igro na citre in vijoline. Po igri poberejo mile darove za igro in prerokovanje, ko pa odidejo, opazijo lahkoverni domačini, da jim manjka razno blago, obleka, živila in denar, kar so si vzeli podjetni cigani sami. Takrat pa je že prepozno, ker cigani ne znajo lahkovernžev samo očiganiti, marveč znajo ukradeno blago tudi dobro skriti, tako da sta ciganska sreča in zabava večkrat prav obšutno dragi.

— **Nesreče.** V tovarni usnja Franc Woschnag in sinovi, d. d. v Šoštanju je delavca Jakoba Tomša, roj. l. 1906 v Topolščici, zgrabil valjar stroja za levo roko in mu je popolnoma zmečkal. — Ponesrečenec je bil takoj prepeljan v bolnico v Slovenjgradec, kjer so mu morali roko odrezati. — Na parni žagi J. Šutej et Co. v Ravniku si je žagar Molk Vinko pri krožni žagi težko poškodoval levo roko, vsled česar je moral iskati pomoči v ljubljanski bolnici.

— **Razne tatvine.** Znani postopač, brezposelni čevljarski pomočnik Jakob Hanžel, doma iz Česačejevcev, že desetkrat radi tatvine kaznovan, je ukradel posestniku Andreju Lepošu v Vogričevih tri domače rjuhe, 10 kg svinjskega prekajenega mesa in 8000 Din gotovine. — Na carinarnici na Rakoku je ukradel znan tihotapec, ki se je na carinarni dobro spoznal, več kosov svile in je pobegnil

iz tamošnjih priporov. — Dva znana postopača sta ukradla Ivanu Dajčeru v Polčah dve škallji cigaret, žensko uro z verižico, 7 svilenih robecev, žensko in moško obleko, klobuk in rjavo suknjo ter nekaj gotovine in sta neznanu kam pobegnili. Na Bitnjem pri Boh. Bistrici so vlomili neznani tatovi v trgovino Tomaža Kreka in so pokradli: 30 kg sira, več kg sladkorja, 5 steklenic železnatega vina, 200 zavitkov »Zeta« tobaka, 50 zavitkov »Sava« tobaka, 2200 cigaret, nekaj perila, srebrno moško uro in 500 Din gotovine in nekaj drugih malenkosti, tako da znaša skupna škoda okrog 8000 Din. O storilcih nimajo nobene sledi. — Dva znana postopača sta ukradla Ludviku Sodincu v Straničah črno suknjo, dve ženski sivi obleki in več raznega perila v skupni vrednosti do 8000 Din.

— **Pobegla je iz ženske kaznilnice** na Savski cesti v Zagrebu 41 letna Ruža Kolonjić iz Drenja, kotar Djakovo. L. 1917. je bila radi roparskega umora obsojena na smrt; kazen so ji izpomenili v 20 let težke ječe. Izdana je tiralica.

— **Srbobhrvaščino poučuje prvovrsten strokovnjak** posamezne in v skupinah po Berlitzovi metodi tudi cirilico, čitanje in pisanje. Vpisovanje in pojasnila v trgovini s pisarniškinimi stroji Ant. Rud. Legat, Maribor, samo Slovenska ulica 7, telefon 100.

Štajerske novice.

Š **Umrl je v Zečah** pri Konjicah dne 21. t. m. po daljšem bolehanju splošno znani gostilničar g. Franc Beznik podom. Kapler. Pokojnik je bil občespoštovan, blag mož, značjen in radodaren do ubogih, mož poštenjak in zvest somišljenik SLS. N. v m. p.

Š **Mariborske vesti.** Uradniška menza je obšla g. županu Grčarju tako v želodcu, da jo hoče za vsako ceno posaditi iz kazine na sveži zrak. Početje g. župana ja povsem neutemeljeno, ker je bila menza res pravo zavetišče itak mizerno plačanih državnih in mnogih privatnih uradnikov. Čudno, da se zaletava monopoliziran socialist v napravo, ki služi gmočno šibkejšim elementom družbe. Izgovor, češ, menza je postala neke vrste zabavišče, ne drži, saj so bili družabni večeri ob zvokih izposojenega klavirja namenjeni v prvi vrsti poglobitvi družabnosti. Odbor menze izraža v mariborskih listih upanje, da novi občinski odbor ne bo odobril takega postopanja, zlasti zato ne, ker bi se za vestibul gledališča našli pripravniji prostori, ki jih mestni kino ne uporablja. — »Društvo trgovskih potnikov in zastopnikov« za Slovenijo sklicuje svoje člane v nedeljo dne 28. t. m. ob pol 10. uri na važen sestanek pri »Zamorcu«. Udeležba strogo obvezna.

Koroške novice.

k **Plebiscitne proslave.** Nemci se pripravljajo na svečane proslave njihovega »zmagovitega« plebiscita. Celovski »Heimatschutzverband« bo priredil tako slavnost v večjem obsegu. 10. oktobra bodo priredili slavnostno predstavo v deželni gledališčni, 12. javno manifestacijsko zborovanje, popoldan pa slavnostno streljanje in banket v dvanajst glasbenega društva. — V Pliberku se bo vršila taka proslava, ki jo pripravlja domači »Heimatschutz«, 12. oktobra, in sicer v večjem obsegu. Gornja Labudska dolina se pripravlja na skupno proslavo.

UNIONSKA DVORANA.

V petek, 26. septembra ob 8. uri zvečer

KONCERT

svetov. pianista ALEKS. BOROVSKEGA.

Ljubljanske novice.

Ij **Umrla je** gospa Marija Zalar, mati gg. zdravnik dr. Ludovika Zalarja in tajnika filozofske fakultete Viktorja Zalarja. Pogreb bo danes ob 4 popoldne s Sv. Petra ceste št. 26. Blaga gospa naj počiva v miru!

Ij **Novo odvetniško pisarno** je otvoril g. dr. Ivan Stanovnik v Ljubljani. Glej današnji oglaš.

Ij **Hišni lastniki in podnajemniki.** Pred okrajnim sodiščem v Ljubljani je tožil stanovanjski najemnik svojega hišnega gospodarja radi motenja posesti najemnih pravic, ker mu ta ni dovolil, da se odda eno sobo v podnajem. Najemniku je namreč stanovanjska oblast nakazala kljub odporu hišnega gospodarja, stanovanje, obstoječe iz kuhinje, dveh sob in pritlikin. Hišni gospodar se je uselil v podnajemnika s silo uprl. Pri razpravi dne 22. t. m. se je zastopnik hišnega gospodarja postavil na stališče, da od stanovanjske oblasti dodeljeni najemnik nima pravice oddajati v podnajem brez posebnega dovoljenja hišnega lastnika. Sodišče je tožbo najemnika zavrnilo, češ da ne more tožiti radi motenja posesti, ker je njegova pravica sporna in bi jo mogel šele s posebnito tožbo ugotoviti.

Ij **Na novo** prožigosanje steklenih mer. Trgovinsko ministrstvo je izdalo ukaz, da se imajo vse steklene in druge mere prožigosati z novim uradnim žigom. Cementiranje se prične v Ljubljani te dni. Zahtevalo se je, da bi

moral vsak gostilničar zvesti vse steklenice, vrčke itd. na merosodni urad. Po organizaciji pa se je izposlovalo, da se bo vršilo cimentiranje in žigosanje pri vsakem gostilničarju na domu. Takse za to delo se imajo plačati na licu mesta. Priporočamo, da se gre uradnim organom vljudno na roke ter vso merično posodo predstavi v žigosanje, ker se bodo sicer pri eventualni reviziji nežigosane mere kratkoma vzele. — Zadruga gostilničarjev v Ljubljani.

Ij Vojaške vaje. Dne 26. t. m. se vrši v bližini Ljubljane združena vaja čet ljubljanske posadke. Rezervni oficirji, kateri želijo prisostvovati tej vaji v uniformi, naj se javijo do 25. t. m. do 18. ure pri poveljniku Dravske artilerijske brigade v artilerijski vojašnici Kralja Aleksandra radi obveščanja o njihovem prisostvovanju na tej vaji.

Ij Lire je šla menjat . . . Predvčerajšnjim je prišla v trgovino Angele Zore na Tržaški cesti št. 8 neznana 35—40 let stara ženska in je zahtevala, da ji pokažejo razno žensko blago. Kupovalci je bilo marsikaj všeč in ni ravno dosti barantala za ceno. Končno so ji napravili v trgovini zavitek nakupljenega blaga za skupno ceno 2.500 Din. Ko je bilo treba plačati, je izjavila kupovalka, da naj ji blago shranijo, češ da gre premenjat lire v dinarje. In žena je odšla. Ker pa se ni dolgo časa vrnila, so v trgovini zavoj zopet razvili in hoteli pripravljeno blago zopet pospraviti v določene predele. Pri tem pa so opazili, da jih je navihanka z lirami opeharila za 750 Din svilenih trakov, katere je izmaknila med zavijanjem iz zavitka in jih je odnesla s seboj.

Ij Huda mačka. Prevoznik Josip Zupan je javil, da je šel pred par dnevi proti večeru pit vodo k mitničarju Valentinu Stojcu na Opekarski cesti št. 52. Pri tem ga je napadla Stojčeva mačka in ga je močno ugriznila v levo nogo. Ranjenca so na rešilem oddelku obvezali, mačko pa so preiskali glede stekline in so jo po preiskavi kot nevarno žival ubili. Ignacijo Narobe je bilo ukraden v Mostah izpred hiše št. 29 kolo znamke »Luxus« vredno Din 1500. Kolo ni bilo njegova last, marveč je bilo izposojeno pri tvrdki Gore na Dunajski cesti. — Kleparskemu mojstru Vinku Malenšku iz Hilšerjeve ulice je bila ukradena bencinova spaljalna svetilka, vredna 200 Din.

Ij Neznani nočni gost se je zglasil predvčerajšnjim zjutraj v Rusovi gostilni. Pred igriščem štev. 2. Zvil je z lesenim drogom, katerega je pustil pod oknom, železno omrežje na oknu in je vdrl v gostilniško sobo. Tam je izpil en liter vina in je med tem odprl s tatinskimi ključem omaro, iz katere je ukradel natakari Mariji Vidmarjevi okrog 900 kron drobiža in 3 njene slike.

Ij Policijske ovadbe. Včeraj je bilo vloženih 18 objav, in sicer: radi tatvine 2, radi kaljenja nočnega miru 1, radi prestopka cestno-policijskega reda 12, radi fihakrskega reda 1, radi ugriza od mačke 1 in 1 radi lovenja rib brez dovoljenja. — Aretirani so bili trije, in sicer eden radi pijanosti in dva radi kaljenja nočnega miru.

Slovenskemu ljudstvu.

Kat. jugosl. akad. društvu sv. Cirila in Metoda ni treba dokazovati, da je potrebno, ker je to znano že inozemstvu. Da pa bo moglo društvo nadaljevati svoje započeto delo za versko zedinjenje Srbov in Rusov, da bo moglo urediti kat. postojanke med drugoverci, da bo moglo iz lastnega izkustva izrastlo resno potrebo verske poglobitve zanešati tudi v Slovenijo in Hrvaško najprej med dijaštvo in potem preko njega med ljudstvo, nam je nujno potreben prihod novih globokovernih, delavnih in postrtovalnih članov. Žal pa so ravno v Belgradu zelo težke življenjske razmere. Zato živi katol. akademsko dijaštvo v Belgradu od vsega kat. dijaštva naše države najbolj bedno. Saj stane hrana najmanj 600 Din, a stanovanje 400 Din mesečno, za pranje, popravilo črevljev itd. je treba tudi nad 100 Din. Državna študentska penzija pa znaša le 600 Din, a še to dobe le redki. Vsled te draginje mora naše dijaštvo mnogo dragocenega časa žrtvovati za po-
učevanje mlajših bogatih dijakov, če se mu posreči dobiti tako službo. Najhuje pa je za novodošle dijake, posebno Slovence, ki še ne poznajo ne razmer in ne jezika. Zato se obračamo na slovensko ljudstvo, zlasti oč. duhovščino in naša društva, da prispejajo našemu dijaštvu na pomoč, da moremo preskrbeti novodošlim slovenskim kat. visokošolcem ceno stanovanja. Ne bi prosili pomoči, če bi lahko dobili pomoč od vlade ali kje drugje. Res žrtvuje v ta namen eden naš član, kat. Srb iz Belgrada, svojih mesečnih 100 Din, ki jih dobi doma za tramvaj; vsi drugi starejši člani, ki imajo instrukcije, si bodo pritržali mesečno 20—100 Din, da jih bodo mogli žrtvovati za olajšanje bede svojih mlajših bratov. Vendar vse to še ni dovolj. Zato prosimo vse tiste, ki jim sredstva dopuščajo in se strinjajo z našim programom, da nam pomagajo po svojih močeh. Vsak najmanjši dar je dobrodošel. Upamo, da bo naše ljudstvo poleg žrtv za ljubljanske visokošolce žrtvovalo nekaj tudi za nas. Ker bodo deležni podpore samo globokoverni, delavni in postrtovalni kat. visokošolci, ki so abstinenti in nekadilci, so ni bati, da bi bile žrtve zastoj. Denarni prispevki naj se blagovolijo pošiljati v pismu

ali po poštni nakaznici na Kat. dijaško zvezo v Belgradu, Kosovska ulica 37. Denarni zavodi, slov. ljudstvo, kat. društva, oč. duhovščina, kat. starešine, odprite srce!

Mons. Vjekoslav Wagner, belgrajski župnik, msgr. dr. Juraj Magjerec, profesor; **S. Selgrad**, stud. med., t. & tajnik; **B. Šedivý**, abs. phil., t. & predsednik.

Najnovejša poročila.

MINISTER PETROVIĆ V BELGRADU.

Belgrad, 24. sept. (Izv.) Minister za notranje zadeve Nastas Petrović je izjavil Vašemu dopisniku nocoj ob pol 12. uri, ko se je vrnil iz Zagreba: »Ni razloga in nobenih težkoč proti vstopu HRSS v vladu. Ukazi o novih ministrih se bodo podpisali, čim se kralj vrne v Belgrad.«

SEJA MINISTRskega SVETA.

Belgrad, 24. sept. (Izv.) Na današnji seji ministrskega sveta je minister za zunanje zadeve poročal o zunanjem položaju. — Razpravljalo se je o Bleerovem posojilu in se je dala družbi opcija za 3 milijone dolarjev. — Na slovesnostih v Kragujevcu v čast za časa avstrijske okupacije ubitim čehoslovanskim vojakom bosta zastopala vlado vojni minister general Hadžić in minister za prosveto dr. Anton Korošec. — Razpravljalo se je nadalje o zakonu za pobjanje korupcije in pretresal se je invalidski zakon.

Seja finančnega odbora.

Belgrad, 24. septembra. (Izv.) Na seji finančnega odbora so razpravljali o draginskih dokladah za vpokojence. Poslanec Žebot je zahteval, da se od draginskih doklad ne sme sekvestirati več kot 50%, kar je bilo sprejeto. — Zahteve opozicije, da se izplačajo draginske doklade za čas od 1. aprila dalje, finančni minister ne more sprejeti, ker bi kredit 50 milijonov Din za to nikakor ne bi zadostoval, vrhu tega bi moral izdati novo naredbi, ki bi imela povsem drug značaj. Radikali so svojo zahtevo radi tega umaknili in so glasovali za vladni predlog. Člen 4., ki se tiče draginskih doklad za generale, so izpremenili v toliko, da dobivajo generali po 3000 Din od zedinjenja do uveljavljenja zakona o ustroju vojske. Druga točka dnevnega reda je obsegala povišanje 55. proračunskega člena za 40 milijonov dinarjev za izplačilo starih dolgov. Demokrat Voja Veljković je zahteval, da se urede vsi tekoči državni dolgi, da se konča likvidacija teh dolgov. Ta predlog je bil sprejet. Nato so razpravljali o kreditih 21 milijonov za pravo pristanišč. Minister za promet Ant. Sušnik je utemeljeval potrebo tega kredita, kajti naša pristanišča so v tako žalostnem stanju, da bi bilo potrebno v svrhu njihove poprave 100 milijonov dinarjev. Boža Maksimović je izjavil, da radikali smatrajo vprašanje pristanišč za narodno vprašanje ter bodo glasovali za, naker je bil kredit sprejet.

»REC« RADI KLEVET TOŽENA.

Belgrad, 24. sept. (Izv.) Pravosodni minister dr. Hrasnica je včeraj vložil tožbo proti belgrajskemu dnevniku »Reč« radi klevet in laži, ki jih je ta list prinašal o ministru za promet Sušniku.

KREDIT ZA ZGRADBO ŽELEZNIC.

Belgrad, 24. sept. (Izv.) Finančni minister je po Narodni banki prejel 110 milijonov dinarjev v gotovini od Bleerove skupine kot kratkoročen kredit. V kratkem prejme še 10 milijonov dinarjev. Ta vsota je namenjena za izvršitev započetih železniških prog.

Prekmurje.

Preteklo nedeljo, 21. septembra so praznovali tretjeređniki črensovskega okoliša v Črenšovcih 700-letnico stigmatizacije sv. Frančiška. Okoli 400 jih je prejele sv. zakramente v namen sv. cerkve. Misijonar A. Tumpej iz Ljubljane je prišel pomagat spovedovat in imel jutranji nagovor in sv. opravilo. Popoldanski nauk je poskrbel državni poslanec in voditelj Prekmurcev pred. g. Jožef Klekl. V isti župniji se posebno zadnje čase gibljejo naši Orli, med katerimi se odlikujejo fantje iz Žižkov. G. misijonar jih je zbral k posebnemu sestanku, ki je bil pa podoben mali prireditvi. Dani so vsi pogoji, da vprav po Orlu vsi prekmurški »dečki« (tako nazivajo Prekmurci fante), kulturno dohitijo druge svoje slovenske brate. Škoda, da je ljubljanska vlada po zasedbi zasedla mnogo državnih služb z raznimi »ostanki«, ki jih drugod ni mogla porabiti. Ti Žerjavovi privrženci so precej skalili in shladili idealno navdušenje do brega prekmurskega ljudstva za Jugoslavijo, ki se pa z nastopom nove vlade zopet naglo vrača. Največji zgarjaji so mladi gospodji učitelji, izmed katerih mnogi nimajo niti potrebnih izpitov, pa pri svojih konferencah močno in prezirljivo »jemljejo na znanje«, da je zdaj minister prosvete dr. Korošec, kakor se je to zgodilo v Dolnji Lendavi. Kajne, g. Golob? Vprav v Slovenski krajini (Prekmur-

ju) vidi človek, kakšno verno ljudstvo, če mora pošiljati svoje najdražje v roke takemu zencu. Ali Vam, g. urednik, naj povem, kaj se v tem oziru vse dogaja? Tak mladič brez skušenj začne uvajati proti volji staršev v šoli Sokola. Starši si ne vejo pomagati drugače, ko z bojkotom, da učitelj ne dobi niti mleka za svoj zajutrek. On sicer kapitulira, toda v liberalnih časnikih potem beremo, da so »Prekmurci« protidržavni. V Dolnji Lendavi sedejo k posvetu Ujuevci, med njimi gospodiči brez potrebnih izpitov, pa na svojo roko odstavijo starega, priljubljenega učitelja z 29 službenimi leti. Sicer je rojen Mažar, pa se čuti Prekmurca, je napravil izpit za slovensčino, vzgaja otroke za našo državo, samo eno »napako« ima, ne gre v UJU, ampak vzgaja otroke po volji staršev v poštenosti in veri, hajdi, »protidržaven«. — Na gimnaziji v Murski Soboti se je letos vpisalo za prvi razred 110 dijakov. Ta številka dokazuje dvojno: prvič: kako potrebna je za slovensko krajino lastna gimnazija. Drugič, kako ukaželjno je prekmursko ljudstvo. Tudi gimnazijski profesorji izjavljajo, kako nadarjeni so Prekmurci. Ker je pa ljudstvo revno, je ustanovil poslanec Klekl poseben zavod, »Martinišček«, ki naj postane konvikt za revne in poštene prekmurske dijake. Letos bo ta zavod podpiral 40 dijakov. Priporočamo ga našim denarnim zavodom in pa narodnoobrambnim društvom. — Radičeva stranka je sklicala dne 8. septembra v Pucconcih »velike« shod. Pri agitaciji za shod so obetali, da pride na shod sam Radić in 17 poslancev. V resnici sta prišla dva poslanca in 400 poslušalcev, med katerimi je bilo pa precej naših, pričakovali so pa več tisoč udeležencev. Zakaj jih ni bilo, so Radičevcem povedali ljudje sami: mi ne potrebujemo Hrvátov (Radičevca sta jim rekla, da misli Radić sprejeti Prekmurce v svojo republiko), mi smo Prekmurci in imamo že svoje voditelje, ki bodo zastopali naše prekmurske potrebe. Dobro bi bilo, če bi imeli v Ljubljani več smisla za Prekmurje. Za prihodnjo nedeljo je napovedan velik shod SLS v Črenšovcih.

Iz Ptuja.

Umrl je v ptujski hiralnici upokojeni profesor ptujske gimnazije Jožef Pogatscher, ki je služboval na tem zavodu od 1. 1884 do 1885, celih 24 let. Pogreba, ki se je vršil dne 20. t. m. iz hiralnice na ptujsko mestno pokopališče, se je korporativno udeležila tudi gimnazija z dijaki in profesorji. Opazili smo tudi precej Ptujčanov, ki so bili Pogatscherjevi učenci. Za krsto je stopal tudi zadnji ravnatelj ptujske gimnazije pod Avstrijo g. Schöbinger. Pokojni profesor je bil blag človek, ki ni nikomur storil krivice. — Pred kratkim smo pokopali tudi upokojenega učitelja Šalamuna iz Sv. Miklavža. V Ptuju si je bil kupil majhno vilo, kjer je mislil preživeti dni pokoja. Ko so ga nesli k pogrebu, so ravno listi poročali o njegovi upokojitvi. Našel je večni pokoj. Rajni nadučitelj je bil jako simpatičen starček. — Dne 20. dopoldne pa so slovesno pokopali dolgoletnega slugo in kletarja v minoritskem samostanu, ki je bil znan pod imenom Janža. Dijaški dom ima letos 79 gojencev, prefekti so gg. dr. Vilhar, Sluga in Lah. Zavod vodi prof. Hinko Vodnik. Sadje je tudi v ptujski okolici dobro obrođilo. Mnogo se ga izvaža. Tudi Kmetijska nakupovalna zadruga naj bi ga izvažala!

Za suplenta na državni realni gimnaziji v Ptuju je nastavljen absolvirani filozof g. Stiplošek, za telovadnega učitelja na istem zavodu pa je nastavljen g. Jurko, telovadni učitelj v Celju.

Občinske volitve so preložene na 19. oktober. Slovenske stranke so se združile pod imenom gospodarski socialni blok in bodo nastopile s skupno listo. Kar je v Ptuju slovenskega in kar hoče živeti v miru s slovenskim prebivalstvom, bo volilo gospodarsko socialni blok. Ornigovih hujšakašev, ki so obremenili občino z vojnim posojilom za težke milijone, ne maramo. Proč z Ornikovci!

Po svetu.

— Kővess pl. Kővesshazt f. Bivšega maršala in vrhovnega poveljnika avstro-mažarske vojske tik pred polomom je na Dunaju nenadoma zadela kap. Vdova je sporočila smrt znanega vojskovodje državnemu upravitelju Hortijaju, da bodo odpremili njegovo truplo v Budimpešto, kjer bo z velikimi častmi pokopan na »strati junakov«. Kővess je bil rojen 1854. v Temešvaru, kot sin stare mažarske vojaške rodbine. Njegova mati je bila hčerka nemškega župana v erdeljskem Fogaraju. Iz hamburske kadetnice je prestopil 1. 1872. v vojno-tehnično akademijo na Dunaju, z 18. letom je postal poročnik. Po absolvirani vojni šoli je bil prideljen generalnemu štabu. V vojni je zavzel Ivangorod, sodeloval je pri zavzetju Belgrada v jeseni 1. 1915. Razne operacije je uspešno vodil na južnem Tirolskem, v Črni gori, Albaniji in je pomagal pri zavzetju Černovic. L. 1918. so mu ponudili mesto organizatorja na Balkanu, toda bilo je že poznano. S Kővessom je legel v grob tipični reprezentant stare vojaške garde v bivši monarhiji.

— Samomor mažarskega zgodovinarja. Te dni si je vzel življenje znani mažarski zgodovinar Aleksander Horváth, avtor mnogih znanstvenih del na področju zgodovine,

diplomacije, heraldike in numizmatike. Njegova dela je izdajala mažarska akademija znanosti. Vsled intrig svojih nasprotnikov je moral zapustiti mesto v državnem arhivu in to ga je tako razžalostilo, da se je ustrelil.

— V šolau iz Pariza v Basel. Pred nekaj dnevi je prišel v Basel na posebnem čolnu neki angleški časnikar. Čoln je za to vožnjo najel v Parizu; iz Pariza se je peljal v reko Marne, nadalje v kanal te reke in od tam v kanal Marne in Rena, od koder se je pripeljal skozi Ren—Rone-kanal v Hünningen.

— Angleščina mesto nemščine na Poljskem. Poljska namerava na srednjih in trgovskih šolah uvesti kot obligaten predmet angleščino. Doslej je bila nemščina obligatna.

— Bivši častniki — krvniški aspiranti na Mažarskem. Kakor poročajo iz Budimpešte, je prvi mažarski krvnik Mihael Bali zaprosil za vpokojitev, češ da ga težka bolezen ovira pri aktivnem izvrševanju svoje službe. Hkrati se je zglasila cela vrsta kompetentov za to »mesto«; bivši častniki, zlasti pa mesarji, ki »čutijo« zmožnosti za ta izredni poklic. Značilno je, da se poteguje za to mesto neki Gustav Abday, znan kot bivši častnik in pretepač v nacionalistični organizaciji barona Babarczyja.

Naznanila.

»Slov. glasbeno društvo Ljubljana« priredi v nedeljo dne 28. sept. društven izlet k Sv. Katarini. Odhod vlaka zjutraj ob 6.40 z glavnega kolodvora. Prihod na kolodvor do 6.25. Podporniki in prijatelji »Ljubljane« vabljeni. — Predsednik.

Štolna prosveta ima danes, v četrtek zvečer ob 8 v Jugosl. tiskarni sejo.

Godbeni odsek prostovoljnega gasilnega in reševalnega društva v Ljubljani priredi tudi letos dne 5. oktobra svojo vinsko trgatavo v veliki dvorani Mestnega doma. Čisti dobiček je namenjen društveni blagajni in bolniškemu fondu in se tedaj preplačila hvaležno sprejemajo. — Odbor.

Orlovski vestnik.

Sentjakovski Orel naznanja, da se bo vršil redni letni občni zbor drevi ob 8. v prostorih »Prosvete«. Udeležba za vse člane strogo obvezna. Novi člani dobrodošli.

Turistika in sport.

Sportni klub Tržič priredi v nedeljo, dne 28. t. m. ob 16. distančni marš na progi Tržič-Križ-Črnič (9 km). Start in cilj pri km 42.7 hotel Lončar. Otvorjeno za vse klube. Obtežba 25 kg.

»Vilfanova« kočja na Begunjski se zavrta v nedeljo, dne 28. t. m.

Darovi.

Konzervna tovarna »Globus«, d. d. na Vrhniki je darovala za Jugoslovansko Matico Din 100.—. Iskrena hvala!

Izpred sodišča.

Žalosten tat. Na praznik Vnebohoda majnika meseca je bilo vlomljeno pri posestniku in trgovcu Antonu Bahovcu na Mali Račni. Ko so prišli ljudje od maše, so opazili tatvino in pogrešili črno zimsko suknjo, nekaj obleke, par čevljev, zlato double-verižico, električno žepno svetilko, kos gnjati, 30 klobas, liter brinjevca in 3 litre navadnega žganja. Šli so takoj iskat vlomilca in res sta našla dva moža v gozdu današnjega obtoženca Matijo Žnidarčiča, kov. pomočnika, doma iz Kompolja. Ležal je ob malem ognju, pekel si je krompir in pil brinovec. Tat se je obeh mož tako ustrašil, da jima je ponudil še celo brinjevca, s čemer pa je dosegel ravno nasprotno. Obtoženec, ki je že od 2. julija v preiskovalnem zaporu, je tatvino odločno zanimal in je tudi po sodbi ni priznal. Hotel je dokazati, da je bil za časa tatvine nekeje drugje. Vendar pa se njegov zagovor ni posrečil, ker so ga priče odločno spoznale, da je on pravi tat. Tudi je bil radi tatvine že večkrat kaznovan in se je klatil že delj časa brez dela po okolici. Obsojen je bil na 8 mesecev težke ječe in bo moral plačati vse stroške in povrniti Bahovcu 9346 kron škoda. Všteje pa se mu preiskovalni zapor. Na vprašanje predsednika, če sprejme kazen, je odgovoril Žnidarčič: »O, gospod, samo žalosten sem, ker imam tako veliko kazen!«

Kaj nam pa morejo!... A kaj, Slovenci so osli... Tako sta uvedla 28. julija ponoči svoj razgovor trgovski pomočnik J. A. in pa njegova spremljevalka I. Š., ko sta stopila iz policijskega poslopja. Stražnik ju je namreč zalotil v Vegovi ulici, kjer sta razgrajala. Ker se mu nista hotela pravilno legitimirati, ju je odpeljal na stražnico. To ju je tako ujezilo, da sta stražnika po poti še ozmerjala in sta mu rekla med drugim, če misli, da bo dobil višji čin, če ju je aretirjal in da naj gre rajši tatlvo lovit. Predsednik: No, kako je bilo, priznajte rajši vse po pravici, pa bo manjša kazen. Obtoženec: Ja, gospod, ne vem, bil sem vinjen, vem, da sem imel nekaj opraviti s stražnikom, pa res ne vem kaj. — Obtoženka (smeje): Tudi jaz sem bila precej razburjena, prišla sem iz vesele družbe in nič ne vem, kako je bilo. Predsednik: No, pa se vsedita, bo pa stražnik povedal! In stražnik je povedal v smislu obtožnice, naker sta bila obsojena radi te nerodnosti vsak na 50 Din globo.

Gospodarstvo.

Dr. Milan Podgornik.

Angleščina in trgovski svet.

Med novodobnimi jeziki zapadne civilizacije zavzema angleščina brezdvomno mesto prvega svetovnega jezika in to ne le po številu prebivalstva in zemljepisnem obsegu onih predelov, v katerih dominira, temveč zlasti po svoji važnosti v mednarodnem trgovinskem prometu.

Področje tega jezika — angleški imperij in Zedinjene države Severne Amerike — obsega nad 500 milijonov ljudi po vseh celinah zemlje; torej eno četrtino celokupnega zemeljskega prebivalstva. Od tega odpade na britske otoke in na angleške dominione in kolonije okrog 400 milijonov ljudi, ostanek pa na Zedinjene države.

Angleški imperij obsega v glavnem: v Evropi britske otoke; v Aziji predvsem Prednjo Indijo, številne otoke in kolonijalne naselbine; v Afriki prostrane predele, ki se raztezajo od Egipta preko Sudana in Srednje Afrike do Kapske dežele, razven tega še goste obljude zapadnoafriške kolonije; v severni Ameriki Kanado, dalje zapadnoindijske otoke in končno Avstralijo in Oceanijo. Kjerkoli prebiva v omenjenih krajih belo plemo, tam se govori angleško, le malo je takih predelov, kjer se je še deloma ohranila materinščina prvotnih kolonistov, kakor Francozov v Kanadi, ali holandskih Burov v Južni Afriki.

Vsega je kakih 150 milijonov ljudi, ki govorijo angleško.

Nemščina (80 milijonov), španščina (60 milijonov), francosčina (50 milijonov) in italijansčina zaostajajo številčno in po svetovni veljavi daleč za angleščino. Seveda tudi ne prihajajo v poštev razen drugih ozirov oni jeziki, kateri so omejeni na določen kompakten teritorij; saj bi drugače kitajski jezik zavzemal prvo mesto na svetu.

Angleščina pa je tudi prvi trgovski jezik sveta. Statistika nam pove, da je izmed vseh pisem, ki se dnevno s pošto po železnih in parniških prevažajo, polovica pisana v angleškem jeziku! Najdaljše železniške proge, najvažnejše prekoceane ladijske zveze, največja industrijska in trgovska podjetja se nahajajo v območju tega jezika. Sicer zavzema v Evropi tudi francosčina veljavno mesto kot običajni jezik politične diplomacije; in na Balkanu ter v onih predelih Sredozemskega morja, ki so najdalje časa bili pod turško vlado (razen Egipta), je deloma še francosčina mednarodni trgovski jezik. Drugače pa, kjerkoli se oddaljujemo od evropske obale, bodisi da se nahajamo na Oceanu, ali pa da se bližamo kakim drugi celini preko morja, povsod srečamo angleško zastavo (»Union Jack«), ali pa amerikanca. Tako igra anglosaksonski živelj v političnem in gospodarskem življenju vlogo, katera je v marsičem slika pomenu rimskega cesarstva v starem veku; ker pa lahko trdimo, da solnce v angleškem imperiju nikdar ne zatone, se spominjamo španske velele v 16. stoletju, o kateri je veljalo isto.

V Londonu in Newyorku se stekajo najvažnejše niti gospodarskega, posebno finančnega prometa; največje borze se nahajajo tu, in v teh velemedstih je najživahnejši trgovinski promet. Tako vidimo, da ti dve mesti medsebojno tekmujejo glede števila prebivalcev; tu kakor tam se je nabrala množica ljudi po kakih sedem milijonov, in vsa cestna, podzemeljska, nadcestna in zračna prometna sredstva ne zadostujejo ogromnim potrebam takega gromadnega ljudskih mas.

Ni tu prostora širje razpravljati o tem, kako mogočno je angleška književnost v zadnjih stoletjih vplivala na literarno življenje vseh olikanih narodov. Koliko angleških dram in romanov je našlo svojo pot k nam! Naj tu le kratko omenimo svetovnoznan imena kakor: Shakespeare, Byron, Scott, Dickens, Wilde, Shaw, Mark Twain; ali Robinson-Defoe in Sherlock Holmes-Conan Doyle! Na odrih vse Evrope je komaj kak dramatik bolj znan kakor Shakespeare. — Zato pa civilizirani narodi medsebojno kar tekmujejo v učenju angleščine: po javnih šolah, po klubih, v privatnem pouku, po čitalnicah se vedno bolj širi znanje tega važnega jezika, katerega pouk se v naši dobi največ goji izmed vseh modernih jezikov.

Saj občitimo tudi mi vedno bolj intenzivno, kako se ta jezik polagoma vriva v našo vsakdanjo govorico: kakor dobivamo najboljše stroje in jeklene predmete, najfinije tkanine, najboljši papir iz Anglije, tako je moška moda, vse športno življenje, predmet modernih pisarn in njih oprema je vse to prav prenapojeno z angleško-ameriškim duhom. Vsak deček pri nas že pozna pomen besed, kakor: »Dress, sweater, cheviot, plaid, boxcalf; lawn tennis, racket, match, goalkeeper, bicycle; Derby, meeting, start; Five o'clock tea, Tourist Office, Horse Power, Underwood, Remington; in vsaki mladenci si želi, da postane »perfect gentleman«. Seveda pa tudi le prepogosto doživljamo, da slišimo napačno izgovarjavo teh besed tako boš slišal, da si deček obleče »sulters«, mesto pravilno »sweater« (sweater). S tem pa se dotaknemo problema, s katerim se treba pri nas še posebno korenito baviti; ta je pouk angleščine.

Res je, da tvori izgovarjava angleških besed za neangleža najtežji problem vsega učenja. Z druge strani pa je angleška slovnica, oblikoslovje in sintaksa, izredno enostavna, tako da se dotičnih pravil skoro kar mimogrede naučijo; in vse te muke, ki jih v drugih jezikih povzročajo nepravilni glagoli ali zloglasni »konjunktivi«, je v angleščini omejen na minimum. Besedni zaklad tega jezika je izredno bogat; toda pri učenju nam pride prav znatno na pomoč znanje nemščine in še kakega romanskega jezika, zlasti francoskega (ki tvori nad polovico besednega zaklada angleščine) ali pa vsaj latinščine. Citano angleško besedo učenec že kmalu razume. Težje je, da pravilno izgovarja in naglaša; najtežje pa ostane, razumeti Angleža, kadar govori svojo materinščino. Radi tega pa je za pouk v angleščini v večji meri kot za druge jezike potrebna živa beseda in dobra konverzacija; in zato lahko zapazimo, da se neži spol vsled svoje večje spretnosti v konverzaciji hitreje nauči tega jezika kot moški.

John Bull — humoristični naziv tipičnega Angleža v karikaturi — se le predobro zaveda svoje važne vloge v krogu narodov. Tujih jezikov se le nerad uči. Tem važnejše je, da zna oni, ki ima z njim opravka, dobro angleško. V konkurenčnem boju gotovo ne bo mogel ta zmagati, ki se ne more s svojim kontrahentom pogajati. Zato pa treba, da zna naš trgovec dobro angleški, ako naj konkurira v svetovni trgovini z drugimi tekmeči pri Angležu ali Amerikanu. To velja zlasti za našega rojaka, ki se hoče osamosvojiti v uvozni ali izvozni trgovini in priti v neposredne stike z Angležem. Saj bo drugače že kot mlad praktikant, ki namerava vstopiti v zunanji trgovini v kako večjo tvrdko, takoj doživel, da mu ostanejo vse duri za praktiranje zaprte, ako ni opremljen z znanjem prvega svetovnega jezika. Kako naj se mu širi obzorje, ako mu je zaprt izhod v širši svet, kako naj se nauči tujih metod, ki jih mora poznati, da ne zaostaja vedno za vsemi konkurenti? Prekomorski agent, konzularno zastopstvo, trgovske zbornice, tuji špeditri in brodar — vsi ti pričakujejo, da se z njimi pogajaš le v njihovem, v angleškem jeziku.

In vendar smo pri nas doslej še popolnoma pogrešali trgovskih angleških tečajev. Trgovci začetniki in absolutneje trgovskih šol, ki so spoznali važnost tega jezika za svojo bodočnost, so bili primorani, iskati si privatni pouk, ali pa so posečali šole v tujini, da so se mogli praktično naučiti angleščine. Vse to pa je v vsakem oziru obžalovanja vredno.

Omeniti je treba, da se je prvi korak za razširjanje znanja angleščine pri nas že pred nekaj leti napravil z ustanovitvijo kluba: »Jugoslovansko društvo za proučevanje angleškega jezika« v Ljubljani, ki se pod spretnim vodstvom dobro razvija. Pogrešamo pa še vedno sistematični, praktični javen pouk angleščine, zlasti na naših trgovskih šolah. Tak splošno dostopen pouk bi bil toliko nujneje potreben, ker ni še v slovenskem jeziku izdana nobena prikladna učna knjiga za angleški jezik, s katero bi bilo vsaj samouku nekoliko ustrezno. Na ta način je učenje angleščine tudi najnadarnejšim trgovskim aspirantom onemogočeno, posebno v slučaju neugodnih gmotnih razmer.

Kakor sedaj čujemo, se namerava na komercialnih tečajih trgovske akademije v Ljubljani za letnik 1924-25 v učni načrt sprejeti tudi angleščino. Spričo živega zanimanja za angleščino, ki se je vsako leto pojavilo o priliki vpisovanja učencev na trgovskih učiliščih, je gotovo, da bo udeležba na angleškem pouku takoj od začetka prav znatna.

To je gotovo važen korak v smeri rednega praktičnega javnega pouka tega predmeta pri nas. Čim bomo razpolagali z zadostnim številom v angleškem dopisovanju dobro izvežbanih absolventov naših trgovskih tečajev, ne bodo naša špeditijska, bančna in številna druga trgovska in prometna velepodjetja odslej več primorana, dobro plačana mesta angleških korespondentov v svojih pisarnah oddajati inozemcem, kakor moramo to dandanes pogostoma opažati. — In tako je upravičeno upanje, da bodo vsled vsestranske izpopolnitve pouka tudi iz naših domačih trgovskih šol izšli številni možje, ki nam bodo kot pionirji našega trgovstva na svetovnem trgu pripomogli do ugledne in častne pozicije.

* * *

g Narodni Gospodar, glasilo »Zadružne zveze« v Ljubljani. Izšla je 9. številka te naše zadružne gospodarske revije s sledečo zanimivo vsebino: Dr. Jakob Mohorčič: Dve osnovni napaki projekta za zakon o državni poljedelski banki. Dr. Basaj: Poljedelski krediti. Resolucije o kmetijskem kreditu. Dr. Basaj: Ali so hranilnice in posojilnice po deželi še umestne? Dr. Basaj: Kaj teži naše zadrage. Vprašanja in odgovori. Zadrugištvo. Gospodarstvo.

g Vprašanje prisilne poravnave. Na zborovanju jugoslovanskih pravnikov v Zagrebu je bila sprejeta glede vprašanja prisilne poravnave sledeča resolucija: Zakon o prisilnem postopanju izven konkurza je kot dopol-

nilo konkurznemu redu v načelu koristna uredba, koje namen je nuditi pravno pomoč dolžnikom, katere je zadela težka nesreča v poslovanju. Vrednost tega prisilnega postopanja je nesporna. Toda zakon o prisilni poravnavi je bil uveden za čase vojne in razširjen pozneje na cel teritorij naše države se je izkazal pozneje kot nevpotrebli, ker je postal orodje v rokah brezvestnih slojev za zlorabe in tako škodoval kreditu tako v državi kot na zunaj. Jugoslovanski pravniki v Zagrebu smatrajo za svojo dolžnost, da žigosajo nemoralo, katero je povzročila sprememba poravnalnega postopka in se obrača do pristojnih činiteljev s prošnjo za čimprejšnjo reformo tega zakona. S to reformo naj bi bili varovani pošteni dolžniki in zaščiteni interesi upnikov in javnosti. Dokler se zakon ne spremeni, so sodišča dolžna upoštevati na prvem mestu splošna načela konkurznega postopanja in kazenskega zakona, da preprečijo tako zlorabe.

g Taksa za uporabo električnega dvigala v sušilnem pristanišču. Za uporabo električnega dvigala pri natovarjanju in iztovarjanju blaga na parnik ali vagon se plačuje za vsake pričetih 100 kg 75 par, najmanj pa 10 Din za vsako posamezno porabo.

g Poljedelska razstava v Skoplju. Koncem septembra t. l. se bo vršila v Skoplju velika poljedelska razstava, na kateri bo baje 5000 (?) razstavljalcev. Poljedelsko ministrstvo je dovolilo zanjo kredit v znesku 155.000 dinarjev, prometno ministrstvo pa 50 odstot. popust na železnih cest za obiskovalce in razstavljalce.

g Kaj je z belgrajskim velesejemom? Iz Belgrada poročajo, da se že vrše pogajanja za nakup prostora, ki bi služil za belgrajski velesejem imenovan »Veliki Vašar«, ter da se približujejo ugodnemu zaključku.

g Tožbe proti novosadski borzi. Dne 23. t. m. se je vršila izredna seja borznega sveta, na kateri je borzni svet odbil vse pričebe, in sicer z motivacijo, češ da je namen teh tožb ustanoviti v Vojvodini še eno borzo. Poleg tega je borzni svet protestiral proti časopisnim napadom.

g Železniške tračnice za progo Zagreb—Belgrad. Kakor poročajo iz Belgrada, so naročene železniške tračnice, ki se imajo izmenjati na progi Belgrad—Zagreb, pri nemškem Wolff-konzorciju, pri katerem je sointeresi-rana »Luxemburgische Bergwerks- und Hütten A. G.«

g Praški velesejem. V ponedeljek 22. t. m. je bil slovesno odprt praški jesenski velesejem. Dosedanji potek velesejma je ugoden. Prvi dan je bilo 50.000 obiskovalcev.

g Izvoz piva iz Češkoslovaške. V preteklem letu je Češkoslovaška izvozila 885.000 hl piva, največ iz Plzna. Najboljši odjemalci češkega piva so bili: Nemčija, Holandija, Švica, Avstrija in Italija.

g Socialno zavarovanje v Češkoslovaški. Ravno kar diskutira češkoslovaški parlament o projektu socialnega zavarovanja v Češkoslovaški. Zavarovanih je 850.000 poljedelskih delavcev in 1.750.000 industrijskih delavcev.

g Nova valuta v Avstriji. V Zenevi se je razpravljalo tudi o uvedbi nove valute v Avstriji, ki bi bazirala na angleškem funtu, sklenjeno pa še ni bilo nič definitivnega.

g Angleško posojilo Rusiji. V londonskih finančnih krogih vlada mnenje, da bo dobila Rusija v Angliji posojilo 30 milijonov funtov šterlingov, po preteku petih let pa še par milijonov zraven.

Borze.

Dne 24. septembra 1924.

DENAR.

Zagreb, 24. septembra 1924. Italija 3.1235 do 3.1535 (3.1250—3.1550), London 316.40 do 319.40 (317.85—320.85), Newyork 70.55 do 71.55 (70.70—71.70), Pariz 3.7370—3.7870 3.77—3.82, Praga 2.1110—2.1410 (2.1350 do 2.1650), Dunaj 0.10—0.1020 (0.1025—0.10125), Curih 13.48—13.58 (13.50—13.60) efekt. dol. 70—71 (69.8750—70.8750).

Curih, dne 24. sept. 1924.) Budimpešta 0.0068 (0.006875), Berlin 1.2550 (1.26), Italija 23.10 (23.15), London 23.50 (23.55), Newyork 526.50 (528), Pariz 27.75 (27.85), Praga 15.75 (15.80), Dunaj 0.007425 (0.007460), Bukarešt 2.65, Belgrad 7.35 (povpraševanje) (7.40).

DEVIZE:

Belgrad 992, Kodanj 12.180, London 316.500, Milan 3104, Newyork 70.935, Pariz 3750, Varšava 13.550. Valute: dolarji 70.460, angleški funt 814.700, francoski frank 3705, lira 3090, dinar 987, češkoslovaška krona 2117.

Praga, 24. sept. Devize: lira 149, Zagreb 47.55, Pariz 179.5, London 151.425, Newyork 33.95.

VREDNOSTNI PAPIRJI.

Ljubljana. 2½ % državna renta za vojno škodo 115—117.50, Celjska posojilnica d. d. Celje 210 (den.), Ljubljanska kreditna banka, Ljubljana 225—240. Merkantilna banka, Kočevje 123—130, Prva hrvatska štedionica Zagreb 916—918, Slavenska banka Zagreb 100 (bl.), Trboveljska premogokopna družba, Ljubljana 395—415, Zdržene papirnice Vevče 119 do 125, zaklj. 119—123. 4½ % kom. zadolžnice Kranjske deželne banke 90.

Zagreb, 22. sept. Hrv. Esk. banka, Zagreb, 110—111, Hrv. slav. zem. hipot. banka, Zagreb 56—58, Jugoslavenska banka, Zagreb 103 do 105, Ljubljanska Kreditna banka, Ljubljana 220—240, Prva hrvatska štedionica, Zagreb 915, Slavenska banka, Zagreb 100, Dioničko

društvo za eksploatacijo drva, Zagreb 100, Hrv. slav. d. d. za industr. šećera, Zagreb 910 do 930, Narodna šumska industrija, Zagreb 70, Našica 84, Guttman 870, Slavonija 74—76 Zdržene papirnice, Vevče 120—123, Trboveljska premogokopna družba tu, 415 (blago), 7 % drž. inv. posojilo 63, Vojna odškodnina 114—115.50.

Dunaj. Alpine 348.000, Greinitz 140.000, Kranjska industrijska družba 740.000, Trboveljska družba 390.000, Hrvatska eskomptna banka 103.000, Leykam 143.000, Hrvatsko-slav. dež. hip. banka 53.000, Avstrijske tvornice za dušik 170.000, Mundus 630.000, Slavex 196.000, Slavonija 70.000.

BLAGO.

Ljubljana. Les: Trami merkantilni, tesani, 5 m dolž., 16-22 cm, fco meja 4 vag. 567 do 570 zaklj. 567. Trami merkantilni, tesani, 7 m dolž., 19-24 cm, fco meja 2 vag. 567—570, zaklj. 567. Remeljni 4—5 m, 8-10 cm, fco meja 1 vag. 567—570, zaklj. 567. Letve 3—4 m, 3-5 cm, fco meja 2 vag. 567—570, zaklj. 567. Testoni, fco meja 520. Hlodi, jelovi od 4—8 m dolžine, media 25 cm, fco nakl. postaja 325. Bukov parjeni les, 2—2.50 m, deb. 20 in 27 mm, fco meja 950. Oglje, vilano, fco meja 112.50. Drva, suha, bukova, 1 m dolž., fco nakladalna postaja 26.

Zito in poljski pridelki: Pšenica domača fco Ljubljana 370. Pšenica bačka, fco Bačka postaja 355. Koruza bačka, fco Bačka postaja 285. Koruza nova, umetno sušena, fco Slov. postaja, dobava oktober 290. Oves bački, fco Bačka postaja 295. Suhe gobe, srednje, fco Ljubljana 65—75. Konoplja mandžurska, bito za nit, fco Ljubljana 880. Brinje hrvatsko, fco Karlovac 250. Repica divja, čista, fco Slavonska post. 255.

Stročnice, sadje: Fižol ribničan, fco Ljubljana 525. Fižol ribničan, fco Postojna trans. bito za nit 650. Fižol prepelčar, fco Ljubljana 450. Fižol prepelčar, z roko izbran, fco Ljubljana 550. Fižol mandolon, fco Ljubljana 350.

Seno, slama: Sena Ia, sladko, prešano, fco Ljubljana 75.

Vino: Vino belo, dolensko, štajersko, hrvatsko, po vzorcu, fco nakladal. postaja 710 do 780.

Novi Sad, 24. sept. 1924. Pšenica 350, oktober pšenica 362.50, koruza 280, v storžih 105, koruza umetno sušena 245.

Dva kongresa proti ne-nravnosti v Gradcu.

Gradec, 21. septembra.

Kongresa sta dva med seboj si sorodna: od 18.—21. sept. proti trgovini z dekleti, od 21.—24. proti prostituciji. Vmes pa pridejo v razgovor vsa npravnostna oziroma nenravnostna vprašanja: kino, moda, literatura itd.

To sta v resnici dva mednarodna, svetovna kongresa. Zastopanih je 25 držav. Med njimi tudi: Egipt, Kanada, Zdržene ameriške države, Kina in celo Urugvaj. Seveda to nista kongresa za maso, ampak le za specialiste, ki se s temi vprašanji bavijo. — Iz Jugoslavije nas je 10. Torej razmeroma nismo slabo zastopani; saj imamo pa tudi razen Avstrijece v Gradec najbližje. Še več bi nas bilo lahko, ko bi bilo zanimanje za ta pereča vprašanja med nami večje. Slovenci smo štirje. Zastopana sta tudi Belgrad in Zagreb; tudi žensvo. Katoliško hrv. žensvo zastopa znana gospa Bedeković, ki v hrv. katol. organizaciji veliko deluje.

Posebna vprašanja, s katerim se je pečal prvi kongres, ki se je snoči zaključil, so: 1. opozke objave (slike, kipi, literatura, kino, gledališča); 2. izseljevanje in preseljevanje žensva; 3. nastopi žensk po gledališčih, tingel-tanglih v inozemstvu; 4. ženska policija. Ta je prišla po nekaterih državah že zelo v navado. Na Dunaju je 400 žensk v službi policije. Tudi pri nas bi bil že čas, da se z njimi začne. Razgovor je bil v tem, v koliki meri in na kak način naj se ženske uporabljajo v policijski službi. Ne toliko kot strogi policisti, ampak bolj kot čuvarice in skrbnice v nevarnosti zašlih in propadlih žensk in otrok.

V petek popoldne je pri zborovanju izbruhnil prepir med Nemci in Francozi, ko je prišlo na razgovor sramotno dejstvo, da so Francozi v zasadenem ozemlju Nemčije zahtevali za svoje čete »tolerantne hiše«, za katere so morali Nemci skrbeti. — Propir se je končno vendar srečno izravnil.

Danes popoldne je kongresiste sprejel predsednik avstrijske republike dr. Hainisch, ki se je pripeljal nalašč za to z Dunaja. V svojem nagovoru je rekel med drugim: Po vojski se veliko govori o gospodarski obnovi, malo pa govorijo državniki o moralni obnovi — razen našega dr. Seipla. A zadnja ni nič manj potrebna od prve in prva je brez zadnje nemogoča. — Te besede naj bi imeli pred očmi tudi jugoslovanski državniki, in jih priporočamo v uvaževanje našim gg. poslancem in ministrom, do katerih imamo še posebne želje glede skrbi za moralno življenje v naši državi — želje, ki jim jih bomo na podlagi tega kongresa v primerini obliki tudi predložili. E.

Gradec, 22. septembra.

Da se štejeta dva kongresa, ki imata med seboj sorodne namene, je vzrok ta, ker

obstoja za vsako stvar — boj zoper trgovino z dekleti kakor zoper reglementirano prostitucijo — posebna mednarodna organizacija. Letos prvič zborujeta obe organizaciji skupaj in se končno lahko imenuje oboje en kongres.

Ni bilo pričakovati, da se bo kongres tako sijajno razvil. Mislilo se je, da pride skupaj samo nekaj posebnih, moralizirajočih nergačev, ki s svetom niso zadovoljni in imajo vedno kaj kritikovati, ali če že hočete: nekaj idealistov, ki letajo in maha po zraku, z realnim življenjem pa ne računajo. — A Gradec se je kongresu jako lepo odzval. Javna poslopja so v zastavi, s stolpa na gradu visijo štiri in pozdravljajo goste. — Pri priditju včeraj ob 10., ki jo je imel dr. Ude, je bila stolna cerkev nabito polna inteligence.

Zvečer pa je bilo v Stefanijini dvorani slavnostno zborovanje. Dvorana je večja in lepša od Unionove. Šest velikih bliskavih lestencev jo krasi in razsvetljuje. Na odru pa so bile velike orgle. Razpeloženje je bilo v resnici slavnostno. Dvorana je bila natlačena polna. Pred zborovanjem je zaigral neki mojster na orglah eno svojih kompozicij. Zborovanje je vodil dr. Ude, ki je s svojim krepkim govorom in spretnim vodstvom uprav dominiral nad dvorano oziroma nad celim zborom. Za njim je pozdravil zbor deželni glavar dr. Rintelen, mož katoliškega mišljenja; za tem pa župan Vincenc Muchitsch, ki je poudarjal socialno plat etičnega vprašanja.

Kot slavnostni govornik je nastopil škof dr. Otokar Prochazka, zelo simpatična osebnost in duhovit govornik. Rekel je med drugim: kraljevi plašč moderne kulture nosi na sebi grde madeže. Čuditi se je, da se teh madežev nič ne stramujemo. A ozračje, v katerem smo in ga vdihavamo, je tako zastrupljeno in polno bacilov, da smo od njega sami bolj ali manj okuženi in se niti ne zavedamo ne svoje sramote. Kulturnemu svetu je treba najprej vzbuditi vest, da se bo zavedel svoje bolezni. Zato moramo na ves glas klicati v svet, da ga predramimo iz omote, v kateri leži. Naša kultura je razduhovljena; ceni, časti in moli se le golo meso. Glede rešitve vprašanja je navedel citat iz Goetheja: »Das Bad, in dem ich bade, ist Offenbarung und Gnade...«

Za njim sta govorila zastopnika protestantske in izraelske konfesije. Oba sta poudarjala, da je za ozdravljenje moralno bolne človeške duše potrebna vera v Boga-zakonodajavca. Hotela sta reči, da brez vere ni morale.

Za tema pa so imeli besedo zastopniki raznih narodov. Od vsakega izmed 25 zastopanih narodov ali držav je smel spregovoriti po en govornik v svojem jeziku. Ker jih je bilo toliko, je bil čas govora odmerjen na 2, 3 minute. Velika in nagla sprememba govornikov je bila seveda zelo zanimiva. V imenu Jugoslovancev je zopet pozdravil dr. Robič.

Z mogočno orgelsko točko se je zborovanje zaključilo.

Danes se prične »drugi« kongres: proti prostituciji.

Poravnajte naročnino!

Charles Pettit:

Zgodba o grbavcu in mandarinu

(Dalje.)

6

Zato se je Cheng-Ki-Ping nekega lepega jutra na vso moč začudil, ko je videl vstopiti naenkrat in ne da bi se naznanil, kakor se spodobi, iskanega zlikovca, katerega policija ni mogla najti.

Na zlobneževem obrazu je igral pogrobljen posmeh, kar je spravilo književnika v dokaj slabo voljo.

Cheng-Ki-Ping je torej jezno zaklical: »Prav rad bi vedel, gospod, kaj vas je prignalo sem.«

»Prišel sem, Vaše blagorodje,« je odgovoril grbavec, »da Vam najiskrenejše čestitam.«

»Menda se norčujete iz mene!« »Nikakor ne...!« »Ze davi sem vam bil rekel, kako sem vesel, ko sem končno le srečal moža z dobrim okusom; sedaj le ponavljam.«

»Ali bi mi hoteli obrazložiti, gospod,« je rekel Cheng-Ki-Ping in namršil obrvi; »koncem koncev vendar le nisem prišel zaradi vas na svet.«

»Saj nič ne pravim, toda le blagrujem svojo usodo, ki me je privedla pred vas baš takrat ko sem se hotel obesiti...«

»Z vrvjo, ki se je utrgala,« je povzel Cheng-Ki-Ping.

»K sreči, kajti sedaj sem zelo navezan na življenje.«

»Pa vendar ne!«

»Prav zares, Vaše blagorodje me je spravilo z življenjem.«

»Me prav veselil! In kako, prosim!«

»Ali bi vas zanimala moja povest?«

Načrt Invalidskega zakona.

(Konec.)

Pregled invalidov.

Kdor hoče biti spoznan za invalida, se mora prijaviti najkasneje eno leto po demobilizaciji z vsemi potrebnimi dokumenti pristojnemu okrajnemu glavarstvu, ki obvesti o tem poveljstvo vojnega okrožja.

Prijavitelce preišče posebna komisija. Take komisije se nahajajo pri poveljstvu vsakega vojnega okrožja. Vsaki komisiji je poleg zdravnikov dodeljen tudi po en zastopnik invalidskega društva.

Delokrog pregledovalnih komisij.

Komisije ugotavljajo sposobnost vsakega pregledovanca za vojaško službo, delomožnost za njegov civilni poklic. O tem odločuje komisija z večino glasov. Vsak pregledanec dobi mnenje komisije pismeno. V preglednem spričevalu mora biti označena stopinja nesposobnosti za delo.

Če ni spričevalo komisije soglasno, ima invalid pravico do pritožbe a) zaradi diagnoze, b) zaradi procenta nesposobnosti. Pritožbe je treba vlagati v 14 dneh poveljstvu vojnega okrožja.

Superarbitracija (super-revizija).

Nadpregledne (super-revizijske) komisije obstoje pri vsakem divizijskem poveljstvu. Tudi pri teh je zastopano invalidsko društvo po svojem zastopniku.

Nadpregledne komisije lahko odobro prvo spričevalo ali pa ga izpremeje. Kot pomočnik nadpreglednih komisij jim služi jo špecialisti pri armadnih poveljstvih. Zoper odločitev nadpreglednih komisij ni pritožbe.

Prijave za invalidnino.

Za invalidnino se morajo upravičenci prijaviti najkasneje eno leto po demobilizaciji. Prijavi je treba predložiti vsa potrebna spričevala.

Kdo prisojja invalidnino?

Invalidnino prisojja posebna invalidska sodišča. Tak sodišča so ustanove pri vsakem okrajnem sodišču. Tudi pri teh sodiščih bo zastopano invalidsko društvo.

V drugi instanci odločajo o invalidnini deželna sodišča.

Minister za pravosodje postavi pri vsakem sodišču lahko po več invalidskih sodišč (prve in druge instance).

Proti razsodbam invalidskih sodišč se sme invalid pritožiti na višjo instanco tekom 14 dni po prejemu razsodbi. Vsako končno veljavno razsodbo mora prijaviti višje sodišče ministrstvu za socialno politiko.

Revizijsko postopanje.

Revizijo vsega postopanja o določitvi invalidnino lahko odredi ministrstvo za socialno politiko. Revizijo pa mora zahtevati invalid tekom 6 mesecev po razsodbi prizivnega sodišča.

Invalidska društva.

Invalidska društva nadzoruje minister za socialno politiko. Tem društvom lahko poveri minister vodstvo raznih poslov, ki se tičejo invalidov, n. pr. evidenco invalidov, sprejemanje prošenj in pritožb in tudi izplačevanje raznih podpor. Kjer pa invalidskih društev ni, poveri minister vodstvo teh poslov javnim organom. Invalidska društva se smatrajo kot zakoniti zastopniki invalidov.

»Narodni fond« za invalide.

Ta fond je bil ustanovljen 25. julija 1922 v ministrstvu za socialno politiko. Naloga tega fonda je, da skrbi za izvršitev tega zakona, da krije stroške za zdravljenje invalidov, zboljšuje gospodarski položaj invalidov, da podpira invalidska društva, da odkupuje invalidnine in isto izplačuje.

»Narodni fond« je prost vseh državnih taks in pristojbin, tudi poštelnih.

Imovina »Narodnega fonda«.

Imovina »Narodnega fonda« obstoja: iz premoženja »Komisije za preskrbo vračajočih se vojakov v Ljubljani«, iz premoženja »dobra za ozdravljenje hrvatsko-slavonskih invalidov v Zagrebu«, iz premoženja »dobra za preskrbo invalidov« v Sarajevu in iz premoženja »dobra za invalide iz Dalmacije« v Zadru, kolikor je tega premoženja še na našem ozemlju.

Nadalje obstoji premoženje »Narodnega fonda« iz raznih zemljišč, ki jih daje država za razne zgradbe za invalide, iz invalidnega fonda kneza Mihajla, iz invalidskih fondov Avstrije, kolikor bodo pripadli naši državi in iz raznih državnih dajatev za invalide, ki jih določajo posebni zakoni.

Uprava »Narodnega fonda«.

Središče uprave je v prestolnem mestu države, lokalne uprave pa so razmeščene po posameznih delih države po potrebi.

Upravni odbor šteje 11 članov, nadzorstvo pa šteje 6 članov. Člane glavnega odbora in nadzorstva imenujejo deloma vlada, deloma parlament, potrjuje pa jih Nj. Vel. kralj.

Josip Dobrošek, cand. iur.

Pravni čut naroda.

Po Jerančičevi obsodbi je prinesel neki ljubljanski dnevnik izpod peresa g. K. zanimivo in vse skozi ponudno razpravo o dokazih v sodnem postopanju. Navedel je neposredne in posredne dokaze, katerim, ako omenim priče — očividce in podobno, ni mnogo dodat.

Toda pisec se je dotaknil pri tem tudi pravnega čuta naroda, na katerega se je g. drž. pravnik pri utemeljevanju obtožbe mimogrede opiral. Pisec odreka pravni čut množici kot nonsens, pusti ga narodu, pri poedincu pa naj bi ne prišel v poštev. Vse to brez vsakega pravnega utemeljevanja.

Ker je pa predmet, ki zadeva ozdravljenje naroda od raznih poveljnih bolečin eminentne, obče važnosti, ne bo odveč, ako tukaj razpravo gospoda K. na kratko izpopolnim.

Nosilec pravnega čuta je le poedinec. Narod, kot pravni pojem, nima pravnega čuta, pač pa se poraja le-ta v narodu kot sestavni poedincev — nosilec pravnega čuta. Pravni čut ali pravčnost je duševni pojav, ki se ne da ločiti od morale ali etike. Je sicer čista oblika, iz katere izvirajo, kot iz večnega vira v času in prostoru pojmi pravice in krivice, vendar mora imeti temelj v duševnem razpoloženju poedincev.

Duševno razpoloženje kot matica vsakega čuta se razvija pri poedincu na podlagi naravnih zakonov (tus naturale positum) po največ od zunanjih vplivov in le deloma potom izkustva. Tukaj vidimo neprecenljive uspehe duhovščine, na višku stoječe šole, raznih prosvetnih organizacij in tistih oseb poedincev, ki s svojim vzglednim

Podeželski odbori štejejo toliko članov, kolikor jih je treba za vodstvo poslov.

Uslužbeni »Narodnega fonda«.

Uslužbeni »Narodnega fonda« prejema jo plačo kakor državni uradniki. Če so upokojeni, dobivajo posebno nagrado.

Delovanje glavnega odbora.

Glavni upravni odbor poroča o svojem delovanju letno ministrskemu svetu, parlamentu in glavni kontroli o stanju premoženja. Temu poročilu mora biti pridojan pregled delovanja podružnic.

Podružnicam mora dajati glavni odbor primerna sredstva na razpolago, da morejo izvršiti svojo nalogo.

Posebne pravice invalidov.

Vojni invalidi imajo pravico nositi uniformo svojega orožja po zakonitih predpisih.

Invalidski prejemki so vseh davkov prosti.

Vsi spisi, ki se tičejo invalidskih zadev, so kolekov in taks prosti.

Poslopja, ki so last invalidskih društev, ne spadajo pod stanovanjski zakon.

Vsi akti, ki se tičejo invalidov, se morajo smatrati kot nujni.

Opomba uredništva: Kar smo doslej povedali o načrtu novega invalidskega zakona, je samo iz vleček iz načrta in ne popolno besedilo. V izvešču smo omenili le glavne stvari.

Življenjem žive med ljudstvom. Le-te oseba in ustanove so pravi sejaleci semena pravne-ga čuta. Oni so pa tudi skrbni vrtnarji, da seme, ki je vzkliko, ne usahne temveč se razvija naprej.

Da je temu tako, smo videli prva vojna leta. Z vsled vojske propadlo moralo je padel pravni čut na takšno nižino, da so porotniki oproščali tudi takšne hudodelce, ki so sami izrečno priznali zločine. Pri tem ni koristila neumorna delavnost in vestnost sodnih organov, trud in napor varnostnih oblastev, niti enično priznanje zločincev ničesar. Pravni čut poedincev-porotnikov je odpovedal, tako da je gospod vseučilišni profesor dr. Dolenc priredil neki referendurno po občinah za odpravo porote. Danes je zopet drugače. Pravni čut ni popolnoma zamrl v narodu; od poedincev, ki so ga še ohranili kljub vojni, se je razširil.

Odrekan pravni čut množici, pomeni nič manj kakor izključiti vse poedince, ki sestavljajo množico iz vrst vseh onih, katerih dolžnost je na podlagi morale urediti svoje udejstvovanje v prid prerodu naroda.

Kolikor odreka gospod pisec objektivnost pravnikom, pa spada v posebno razpravo.

Prosveta.

pr Pianist-genij, tako nazivajo glasbeni kritiki največjih ameriških listov slavnega ruskega pianista Aleksandra Borovskega, ki koncertira v Ljubljani jutri v petek, dne 26. t. m. ob 8 zvečer v Unionški dvorani. Njegova umetnost ima tako kolosalno moč, da si na mah osvoji srca poslušalcev, med katere je došel popolnoma nepoznan, a jih po vsršetku kon-

igralcev, ki so, kakor vam je znano, najboljše, in sem mu govoril nekako tako-le: »Ko sem stikal med starimi arhivi v biblioteki zlati Venupkar, mi je prišel v roke nek star rokopis, ki vas bo morda zanimal. Toda ker nisem učenjak, ga nisem mogel razbrati. Vi sami, gospod ravnatelj boste tega zmožni? Silno je laskala ta govorica, gospodu ravnatelju, ki si je usodil sprejeti rokopis, katerega sem bil doma vrgel v lonec za riž, tako da skoro ni bilo mogoče razbrati pisave. Toda posušen na soncu, rumen in zgrbljen je imel kaj častitljiv videz!«

Kakšne stori je mi pa tvezite, je rekel Cheng-Ki King ves nejevoljen. »Ali mislite, da je moj čas za take čenčarije?«

Toda gobavec je ves razvnet nadaljeval:

»Nekaj dni me je ravnatelj pozval k sebi. Zahvaljujete se vam, mi je rekel, za vaše odkritje. Ta listina je ena izmed najbolj zanimivih. Jaz pripisujem to igro, ki žalibog ni podpisana, slavnemu Tsekiu-Pe-Fon-ju, ki je živel za časa dinastije Youen.« »Mislite,« sem ga vprašal z narejeno navostjo. »Da, gospod, o tem sem prepričan, je potrdil ravnatelj. In če vi jo Vi bili mogli brati in razumeti, bi bili istega mnenja kakor sem jaz. Ponižno sem se priklonil in čakal konca... Ravnatelj je opremil igro z vsem mogočim razkošjem. Nato je pustil povsod oznaki, da je nekaj imenitnejšega in da bo gotovo imelo silen uspeh. Toda previdno je tudi obvestil publiko, da bode igro z ozir. na njeno starodavnost najbrže mogli razumeti le pravi književniki in ljubitelji umetnosti.«

»Če bo zanimiva!«

»Lahko vam zatrdim, da bo zgodba, ki vam jo povem v vseh ozirih pomirljiva in moralna.«

»Naj že bo,« je vzkliknil Cheng-Ki-Ping, »govorite torej, jaz vas poslušam.« In pomirljivo je z nogo pokazal na pručko in povabil grbavca, naj sede.

Grbavec se je zahvalil:

»Kako fina obzirnost! Kajti stolov naslanjač bi me zelo oviral.«

Sedel je torej lepo na pručko in začel pripovedovati svoje dogodovščine.

Šesto poglavje.

Ko je parkrat zakašljal, da pride do pravega glasu, je grbavec začel s temi besedami:

»Ime mi je Tscheng-Tschong-Tsching« »Bog pomagaj, gospod,« je vljudno dejal Cheng-Ki-Ping.

»Saj nisem kihnil,« je ugovarjal sobesednik, »toda nekaj vam moram zaupati: jaz sem grbast.«

»Po pravici rečeno, da sem nekoliko dvomil,« se je norčeval Cheng-Ki-Ping.

»To zopet kaže,« je važno pristavil Tscheng-Tschong-Tsching, »da ima vaše blagorodje fin dar opazovanja. Brez dvoma ste samo z njim mogli razbrati, da slo-vita igra iz časov Youen nima ne repa ne glave.«

»Vrnimo se k zgodbi,« je rekel Cheng-Ki-Ping, kateremu je bila ta šala že preveč.

»Toda, Vaše blagorodje, moja zgodba se vendar popolnoma krije s to igro.«

»Bodite kratki, prosim vas, gospod. Prav nič ne dvomim, da ste duhoviti, saj ste grbasti. Toda upoštevajte, da sem truden.«

»Pa dobro, bom kratek. Naj Vam, kar naravnost povem, da sem se že od svoje rane mladosti živo zanimal za književnost, prav posebno pa za dramatiko. Bil sem ves prevzet, prav vernik... Ko sem dorastel v moža, sem spoznal, da imam največ smisla za dramatski poklic. Dolgo vrsto let sem pisal noč in dan same drame, ki so jih pa ravnatelj gledališč s čudovito vzajemnostjo odklonili... Vendar pa se mi je s pomočjo denarja — jaz namreč nisem nepremožen — posrečilo spraviti svojo najboljšo igro na oder. Prvič so jo igrali... drugič že nič več. Dvorana je bila skoro popolnoma prazna; in redki gledalci, ki so bili že od samega začetka proti meni, so v znak dolgočasja obrnili svoje hrbte proti odru in mirno srebal svoj čaj. Bilo je silno žalostno. Nekaj časa sem bil popolnoma prepričan, da nimam daru; že sem se odrekel vsemu, ko mi je naenkrat treščilo v glavo, da bi le nekoliko pomislil. Zasvetilo se mi je. Rekel sem si: Saj tukaj se ne vpraša po talentu; to je čisto relativnega pomena, če se pripiše drugim to, kar ima kdo sam. Toda zadnje je najbolj važno!«

»Dovolite mi, gospod,« je pripomnil Cheng-Ki-Ping, ki se je čutil zadetega v živo, »vaša teorija ne drži.«

»Kakor se vam zdi,« je povzel gobavec: »Torej bom navedel le dejstva brez komentarja. Da bi se potolažil ker sem brez talenta, sem nekega večera malo čez mero pil liquer iz akademskih rož: tedaj pa mi pade v glavo imeniten načrt. Kar na hitro, v eni noči, sem zmašil igro, najbolj zmedeno in nesmiselno, kar si jih kdo le predstavljati more. In da bi še bolj zabrisal javnost, sem uporabljal le take besede, ki so že zdavnaj iz rabe. Takoj drugo jutro sem šel k ravnatelju skupine carskih

certa zapuška kot popoln zmagovalec. Kjerkoli se je še pojavil Borovski, povsod pomeni njegov koncert izreden glasbeni dogodek. Petkov program je izredno skrbno sestavljen ter obsega tako klasično nemško klavirsko muziko, kakor tudi moderno francosko in rusko. Občinstvo vabimo, da ne zamudi izrednega užitka, vstopnice so v predprodaji v Matični knjižnici.

pr L. Lipovec, Spodobni ljudje: I. Čisto rodoljubje, II. Roka roko . . . , III. Živeti, IV. Iskrena ljubezen. Enodejanke, Splošna knjižnica št. 30 do 33. Cena po 6 Din. Ambicije visoke, izbrane literature te enodejanke nimajo; bodisi motiv, bodisi tehnična izvedba misli je v vsaki enodejanki konstrukcija brez notranje nujnosti, vse gre samo za pointo, toda še neokretno, površno, kakor da gledaš skozi nezastrto ogrado. Krvi in življenja stvari še nimajo. Izvabi ti komaj rahel nasmeš in zdi se, da je pisateljeva namera samo to in nič drugega. Ker še nimamo zaključnega V. zvezka, ne moremo reči, koliko zveze imajo posamezne enodejanke.

N. V. pr Kolekcija Danijelovih slik. Narodni poslanec dr. Joca Vujčić v Senti je nabavil še dve veliki deli srbskega slikarja Konstantina Petrovića-Danijela. G. Vujčić ima največjo kolekcijo Danijelovih slik.

pr Jadranska razstava v Beogradu. Pod pokroviteljstvom centrale Jadranske straže v Splitu in njenega glavnega odbora v Beogradu

bo priredila ugledna beograjska založba permanentno razstavo del iz vseh panog umetnosti, ki imajo — bodisi narodne ali individualne — zveze z našim Jadranom. Razen narodnih umetnikov bi razstavili naši umetniki dela s sujeti iz primorskega ali maritimnega življenja naše domovine. Razstava bo odprta v novih in prostornih lokalih knjižarne Djurdjević v srbski akademiji.

pr »Arslanbeg«. Dramatik dr. Mihajlo Miron je napisal pod gornjim imenom dramsko delo, ki prikazuje trpljenje Bosancev pod terorjem nekdanjih »šukorov«. Delo je napisano objektivno, brez tendence, in bo v kratkem dotiskano.

pr Francis Herbert Bradley. Umrl je te dni profesor oksfordske univerze in znani angleški filozof F. H. Bradley v 78. letu svoje starosti. Svetovni sloves je dobil s svojim delom o principih logike. Napisal je še sledeča dela: »Predpogoj kritičnega pisanja zgodovine«, »Etične študije«, »Raziskovanje o resnici in resničnosti itd.

pr Najbolj priljubljena glasbena dela. Ameriški skladatelj in kapelnik Sousa je na tozadevna vprašanja sestavil iz najbolj priljubljenih točk svetovnih koncertnih sporedov listo povprečno zahtevanih del. Ta dela so: Beethoven: ouvertura k »Leonori«; Schumann: »Sanjarenje«; Schubert: »Rozamunda«; Mozart: »Batti Batti« iz opere »Don Giovanni«; Haydn: »Andante«; Handel:

»Largo«; Bach: »Air«; Schubert: »Marche militaire«; Mendelssohn: Koncert za gosli ter Weber: »Vabilo k plesu«. — Sousa je tu napravil globok kompliment nemški glasbi.

pr 150 letnica dnevnika »Gazeta Warszawska«. Veliki poljski dnevnik »Gazeta Warszawska«, glasilo narodno-demokratske stranke, bo slavil v kratkem 150 letnico svojega obstoja. Ta najstarejši slovanski list ima zanimivo preteklost. V čast proslave bo izšla posebna številka, ki bo obenem neke vrste revija duhovnega in političnega življenja poljskega naroda v zadnjih 150 letih.

pr Galerija srbskih slikarjev. V »Moderni galeriji« narodnega muzeja, ki je bila te dni popolnoma reorganizirana, so izložili svoja dela sami srbski slikarji, počenši z onimi iz XVIII. stoletja do predvojne dobe. Posebno pozornost so posvetili starim slikarjem. Danijel je zastopan s štirimi deli. Djura Sakšić z osem deli. Razstavljena so še dela Pavle Simića, Bakarovića, Radonjića, Djurkovića, Kneževića, Popovića, Nikolića itd.

NOVE UČNE KNJIGE

iz zaloge Jugoslov. knjižarne v Ljubljani:

Komatar-Dr. Capuder, Zgodovina novega veka za višje razrede srednjih šol (izide začetek oktobra).

Bučar, Zgodovina srednjega veka za višje razrede srednjih šol, vez. Din 60.—

Kržišnik, Zemljepis za srednje šole III. del, vezano Din 28.—

Bučar, Zgodovina novega veka za nižje razrede srednjih šol. Din 35.—

Melik, Zgodovina Srbov, Hrvatov in Slovencev za višje razrede srednjih šol. (Izide začetek oktobra.)

Melik, Zemljepis kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev. Din 32.—

Sodnik, Logaritmi. Petdecimalne logaritmične in goniometrične (trigonometrične) tabele. Din 28.—

Ing. Novak, Zemljepisni atlas kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev, sedem zemljevidov. Din 48.—

Ing. Kregar, Praktična perspektiva (izšla kot rokopis).

V zalogi so tudi šolske knjige za vse osnovne, meščanske in srednje šole.

Poizvedovanja.

Pozabljena je bila v nedeljo 21. t. m. zvečer v kolodvorskem parku v Celju med 23. in 24. uro na klopi rujava denarnica s precejšnjo gotovino in zlatino. Pošteni najditelj naj jo odda proti visoki nagradi na policijskem ravnanstvu v Celju. Izgubljene stvari so drag spomin. 5836

HIŠA v Zagrebu

s stanovanjem 3 sob, kuhinje in priključki ter z lokalom z vsemi dovoljenji, najceneje naprodaj radi odpotovanja. Vrt in dvorišče 176 kvadratn. Klatier, 2 minute od tramvaja. Cena 130.000 dinarjev. Pojasnila pri lastniku A. Stričić, Horvačanska 37. 5865

Trgovski POMOČNIK

mešane in manufakturne stroke, absolvent Zadrzne šole, zmožen knjigovodstva in vseh pisarn. poslov, želi mesta v trgovini ali zadrugi. Naslov v upravi lista pod št. 5831.

VEČ DOBRIH, IZURJENIH

kleparskih pomočnikov se takoj sprejme v trajno delo. Plača dobra. — Franc SRA-MEK, klepar in kotlar, Tržič, Gorenjsko. 5826

PRITLIČNO HIŠO

blizu Ljubljane, prodam. Pripravna za čevljarja ali kletarja, ker teh ni v bližini. — Naslov pove uprava »Slovenca« pod številko 5857.

TRGOVINO

mešane stroke na deželi, se zaradi smrti da v najem. — Pojasnila na upravo »Slovenca« pod Zlata jama 5871

PRODA SE KRATEK,

ČRN KLAVIR

tvrdke »Stingel«, zelo malo rabljen. Naslov pove uprava »Slovenca« pod št. 5873.

Iščem malo GOSTILNO

VA NAJEM ali kak LOKAL za vinotoč (vinsko klet). Kdor preskrbi, dobi nagrado 2000 Din. Naslov pove uprava lista pod številko 5872.

Prometni zavod za premož d. d.

V LJUBLJANI prodaja

PREMOG

IZ SLOVENSKEH PREMOGOVNIKOV

vseh kakovosti, v celih vagonih po originalnih cenah premožnikov za domačo uporabo kakor tudi za industrijska podjetja in razpečava na debelo

INOZEMSKI PREMOG IN KOKS

vsake vrste in vsakega izvora ter priporoča posebno prvotni čehoslov. in angleški koks za livarne in domačo uporabo, kovaški premog, črni premog in brikete

Naslov: Prometni zavod za premož d. d. v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 15. II.

PRODAJA LESA.

Državno upraviteljstvo veleposestva MOKRICE prodaja potom pisemne dražbe dne 1. OKTOBRA t. l. sledeče količine LESA NA PANJU, in to:

- a) v gozdnem okolišu Peteršć 300 plm³ smrekovega lesa;
- b) v gozdnem okolišu Mačji dol 200 plm³ borovega lesa;
- c) v gozdnem okolišu Hunce 120 plm³ smrekovega lesa;
- d) v gozdnem okolišu Vukovinski hrib 80 plm³ mecesnovega lesa;
- e) v gozdnem okolišu za Kovačnico 100 plm³ smrekovega lesa. — Skupaj 800 plm³ lesa.

Pisemne, kolekovane ponudbe je vpolati na državno upravo veleposestva Mokrice, p. Jesenice ob Savi, Dolenjsko, do dne 1. oktobra, 12. ure opoldne. Tozadevni dražbeni pogoji so na vpogled vsak dan ob uradnih urah.

Državno upraviteljstvo.

Namesto posebnih obvestil.

V globoki žalosti javljamo, da je naša predraga mati, oziroma tašča in stara mati, gospa

MARIJA ZALAR

danes ponoči, previdena s sv. zakramenti, mirno preminula. Pogreb pojde v četrtek, dne 25. t. m. ob 4. uri popoldne iz hiše Sv. Petra cesta št. 26 na pokopališče pri Sv. Križu. V Ljubljani, dne 24. septembra 1924.

VIKTOR ZALAR, tajnik filozofske fakultete, M. U. dr. LUDOVIK ZALAR, sinova. — MARIJA ZALAR, učiteljica, ALBINA RAMOVŠ, lic. profesorica, hčeri. — Dr. FRANC RAMOVŠ, univ. profesor, zet. — LILI ZALAR, roj. GRECEANU, vdova po nadporočniku, sinaha. — ALEKSANDER ZALAR, PRIMOZ RAMOVŠ, vnuka.

Mestni pogrebni zavod v Ljubljani.

V tem-le oddelku

Mali oglasi

velja vsaka drobna vrstica Din 1-50 ali vsaka beseda 50 par. Najmanjši oglas stane 5 Din. Oglasi nad devet vrstic se računajo višje.

GOSPODE

sprejem na stanovanje in hrano. Naslov v upravi »Slovenca« pod št. 5874.

Telegrafične drogove,

kostanjeve, jelove in bukove kupuje FRUCTUS, Ljubljana, Tabor št. 2. 5862
Kovine BAKER, MED, ROTGUSS, meliki SVINEC, ODPADKE kupujemo po najvišjih cenah. Po robo pošljemo. — »BUTONIA«, Zagreb, Horvačanska cesta 29, telefon 2261. 5208

PRODAJALKA

pridna in poštena, s četrletno prakso, želi premeniti mesto v kakšni mešani trgovini. — Ponudbe na upravo pod št. 5870.

Hotelska SOBARICA

izurjena, z dobrimi spricvali, se takoj sprejme. Osebnostne ponudbe na upravo hotela UNION v Ljubljani. 5842

KMEČKO DEKLE

za vsa hišna opravila, dobi takoj službo. Ponudbe na upravo »Slovenca« pod šifro »Poštena« št. 5813.

NAZNANILO!

Večja množina raznih otroških in igračnih VOZICKOV (ostankov posameznih vzorcev) tovarne »Tribuna«, se po znatno znižani ceni prodaja Ljubljana, Karlovska cesta 4.

Biljar - Seifert

Manteln plošča 95/150, brez sukna, 12 palic, 3 krogle, prav dobro ohranjen, se prodaja komplet za 3000 Din. — Kavarna »SLON« — Ljubljana.

Storže

jelove, borove ter ŽELOD in ŽIR kupuje

Fructus

LJUBLJANA, Tabor 2.

PRODAJALKA

starejša, špecerijske stroke, želi premeniti mesto. Naslov pove uprava pod št. 5856.

Prodajalko,

pridno in pošteno, IŠCEM za trgovino z mešanim blagom. JOSIP MOLL, Trbovlje II.

SLAMOREZNICA

dobro ohranjena, naprodaj. — Ogleda se: Rimska cesta št. 3, pritličje. 5854

IŠCEM

mlajšo GOSPODIČNO (Slovenko), iz boljše hiše z dobro vzgojo in lepega vedenja, k 2 fantoma, 3 in 4 leta starima. Pogoji: znanje lepe slovenščine, če mogoče tudi franc. in ital. jezika — in šivanja otroških oblek in perila — Ponudbe s sliko in zahtevanimi pogoji na upravništvo pod šifro »Maribor« št. 5823.

PRODA SE

VEČ VRAT

v še dobrem stanju. Poizve se: Ljubljana, Stari trg št. 32.

PRIDNA in POSTENA

dekla

za domača dela se sprejme v Ljubljani, Stari trg št. 32, v trgovini. 5834

PERJE

kemično čiščeno, za pernice in blazine, kg Din 60.—. Belo gosje perje, skubljeno, kg Din 200.—, prima beli puh, kg Din 400.—, razpošilja po povzetju

Josip Brozović

ZAGREB, Boškovičeva ulica št. 18. Lastna tvornica perja

Drva

trboveljski premog

N. Petrič

Ljubljana
Gospodarska cesta 16
Telefon 343

Pravi angleški KOKS

za industrijo in kovinske obrti.

PREMOG IN DRVA

v vsaki množini dobavlja

Josip Svecič

Ljubljana, Resljeva cesta 3.

KUPIM dobro ohranjen

HARMONIJO

Ponudbe na upravo »Slovenca« pod šifro »Harmonije«.

MLIN in ŽAGA

naprodaj na veliki, stalni vodi, kjer ni voda nikdar ne prevelika in ne premajhna. Jez naraven. Mlin je s 6 pari kamnov in stope. — Vse v najboljšem stanju. — Naslov v upravi lista pod št. 5235.

Poihove, veverične

in vse kože divjačin druge KUPUJE D. ZDRAVIČ,

trgov. usnja, LJUBLJANA, Florijanska ulica 9. 5522

Inserati v »Slovenca« imajo popoln uspeh. — Inserirajte v njem!

PRODAJ PAR LEPIH

voznih konj

landauer in kočijo z vso opremo in livrejami. — Ponudbe pod »ekvipaža« št. 5864 na upravo »Slovenca«

Brinje novo istersko

ima v zalogi

I. Knez, Ljubljana, Gospodarska 3.

Velika zaloga šivalnih potrebščin modnega nakita, svile, baržuna i. t. d. pri

A. Šinkovec nasl. K. Soss

Ljubljana, Mestni trg 19.

Šivilje in krojači znaten popust! Se pošilja dnevno po pošti!

Odvetnik

DR. IVAN STANOVNIK

uljudno naznanja, da je otvoril svojo

odvetniško pisarno

v Ljubljani, Miklošičeva cesta št. 7, I. nadstropje.

(Hiša Vzajemne posojilnice.)